

500

üldtarvilikku juhatus

Kasulik nõuande käsiraamat kõigile
nii maal kui ka linnas

Kogunud Joh. Põld

Teine täiendatud trükk

Zarvilik

Käsiraamat

kõigile

Raamat sisaldab

500 üldtarvilikku juhatus

ja kasulikku nõuannet kõi-
gile, nii maal kui ka linnas

Kogunud Joh. Põld

Teine täiendatud trükk

Hermanu'i trükikoja trükk, Tartus 1933 a.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

1-04-01064

1 Mitmesuguseid majapidamises hädatarvilikke vahendeid ja juhatusi.

1. Aiapostid peavad 20—25 aastat vastu.

Kõige mõjuvam ja äraproovitud abinõu, et aiapostid maa sees ei mädaneks ja kaua vastu peaksid:

Peenikest jõeliiva	1,3 kg
Kriidipulbrit	205 g
Männivaiku	205 g
Linaseemneõli	25 g
Väävelhapet (acid. sulf.)	13 g

Liiv, kriidipulber, männivaik ja linaseemneõli kuumutatakse koos tulel ja lisandatakse neile väävelhapet. Selle seguga vööbatakse postide otsad hoolikalt, nii et kõik praod oleksid seguga kaetud ja lastakse kuivada paar tundi. Vööbatud osa peab umbes 15 sm maa seest välja ulatuma. Säärased postid peavad vähemalt 25 aastat vastu.

2 Sindelkatused peavad ligi 100 aastat vastu.

Vett	50 liitrit
Rauavitriooli	1 kg
Vasevitriooli	250 g
Soodat	$\frac{1}{2}$ liitrit
Rukkijahu	$1\frac{1}{2}$ kg

Vesi, raua- ja vasevitriool ning sooda aetakse keema, lisatakse juurde rukkijahu ja keedetakse veidi aega. Nüüd on värv valmis. Sindlid kastetakse sesse värvi ning lastakse päikesepaistel kuivada. Katus saab ilus ja ei mädanе saja aasta kestel. Ka võib seda värvi määrida kuumalt täiesti kuivale katusele päikesepaistelise ilmaga.

3. Puu hoidmine mädanemise eest.

Et põllutööriistade puuosasid ja muid puuasju hoida mädanemast, tuleb neid petrooleumiga hästi imbutada. Petrooleumi määratakse puuosadele, lastakse kuivada ja määratakse uuesti, kuni puu enam petrooleumi sisse ei võta.

4. Kõied peavad kaua vastu mädanemisele, kui neid enne tarvituselevõtmist linaseemneõliga hästi leotatakse.

5. Kuidas petrooleumi lambivalgust suurendada ja suitsemist ära hoida.

Harilikust keedusoolast ja veest tehakse hästi kõva soolvesi ja leotatakse selles soolvees lambitahti, lastakse siis täiesti kuivada ja pööratakse lampi, — tuli on hele ja ei anna lõhna ega tahma. Ka on väga häa, kui lambitahti keedetakse äädika sees, ilma loputamata kuivada lastakse ja siis lampi pööratakse.

6. Odav õliyärv.

Sulatatakse 400 g rohelist seepi keevas vees ja valatakse juurde 1600 g värnitsat ning paras jagu soovitatavat värvimulda.

7. Piimast värvi valmistamine.

Piima (kooritud, hapu-, võipiim või soeipiim)	6 liitrit
Portlandi tementi	1½ kg

Soovitatavat värvimulda paras jagu.

Kõik need ained segatakse hästi ja värvitakse kohe. Värv ei tohi rohkem teha kui ühel päeval tarvitatakse. Tement on raske ja kipub põhja vajuma, sellepärast tuleb värvi sageli segada värvimise ajal. Värvida tuleb ühetaoliselt ja nii, et tement värvitava asja ühetasaselt katab. Hooned, mis selle värviga värvitakse, on paarkümmend aastat kaitstud mädanemise eest.

8. Hää ja odav vesivärv välisseinte värvimiseks.

1 kg peenikest rukkijahu segatakse külma veega vedelaks kõrdiks ja keedetakse umbes 3½ tundi. Siis sulatatakse 1 kg maarjajääd keevas vees ning eraldi keevas vees 610 g keedusoola ja valatakse mõlemad sulatised rukkijahukeedisele juurde. Kui nüüd vedelik saab paras paks, lisatakse vähehaaval alaliselt segades umbes 8–10 kg soovitavakarvalist värimulda juurde ning võetakse tulelt, sest keeta pole tarvis. Seinale määratakse värv külmalt. Soovitav on tähendatud kogule umbes ½–1 kg värnitsat lisandada — see suurendab vastupidavust.

9. Veele ja niiskusele vastupidav värv.

Harilikku vaha	5 osa
Kolofooniumi	2¼ osa
Linaseemneõli	5 osa
Tärpentiini	4½ osa

Vaha, kolofoonium ja linaseemneõli sulatatakse koos väikesel tulel, võetakse tulelt, ja kui segu on veidi jah-
tunud, valatakse juurde tärpentiini — ning värv on valmis, mis puuasjad teeb vee ja niiskuse mõjule vastupidavaks.

10. Tulekindel puuvärv.

Tsement hõõrutakse kooritud piimaga paraspaksuks vedelikuks ja määratakse puud selle vedelikuga paar korda. See teeb puu tulekindlaks.

11. Must läikiv värv raud- ja terasasjadele.

Kollane väävel ja tärpentiin kuumutatakse koos ja määratakse värvitavale raud- või terasasjale. Tärpentiin kuivab ära ja järele jääb õhuke väävlikord, mis tulel kuumutamisel muutub mustaks läikivaks korraks.

12. Majakrohv.

Maja seestpoolt krohvimiseks on väga hää järgmine segu:

Kruusa (mitte liiva)	3½ osa
Kustutatud lupja	1 osa
Peenikest kipsi	1½ osa
Vett paras jagu.	

Maja väljastpoolt krohvimiseks on väga hääd järgmine segu :

Kruusa	3 osa
Lupja	1 osa
Tsementi	1½ osa

13. Toaõhu puhastamine tubakasuitsu lõhnast.

Märg käsn (Schwamm) riputatakse toalakke, — see imeb kõik tubakasuitsu lõhna endasse.

14. Õhu puhastamine haigetoas.

Lõigatakse kaks või kolm sibulat katki ja pannakse taldrikuga põrandale. Umbes kuue tunni pärast tulevad uued sibulad vahetada, ja neid sibulaid ei tohi enam tarvitada toiduks.

15. Toaõhu värskendamine.

Võetakse umbes üks liiter keeva vett ja lisatakse juurde 2—3 supilusikatäit tärpentiini. See vahend teeb toaõhu metsalõhnaliseks ja värskeks.

16. Tulekindel riie.

Võetakse 1 liiter vett ja 1/8 liitrit väävelhaput ammoniakki ning sulatatakse. Selles vedelikus leotatakse tublisti riidet, kuivatatakse ja pärast tarbekorral triigitakse siledaks. Niisugune riie ei põle enam leegina, vaid muutub ainult pikkamööda sööks.

17. Veekindel riie.

Sulatatakse 100 g gummi-araabikumi 400 g vees ja lisatakse juurde teine segu: 50 g vees sulatatud 10 g *kalium bichromati*. Selles vedelikus riidet tublisti leotada ja mõni päev õhu ning päikese käes kuivatada. Riie muutub veekindlaks.

18. Linase riide veekindlaks tegemine.

Linaseemneõli	810 g
Harilikku lakki	810 g
Tärpentiinõli (Ol. Terebinth.)	30 g
Mett	15 g

Kõik need ained sulatatakse väiksel tulel ettevaatlikult segades, ja selles vedelikus imbutatakse linast riidet ning kuivatatakse tule lähedal, mille tagajärjel riide muutub veekindlaks.

19. Vihmakindel riide.

Linaseemneõli	1¼ kilo
Värnitsat	65 g
Kollast värvi paras jagu.	

Õli ja värnits aetakse tulel soojaks, lisatakse juurde värv ning segatakse hästi segi. Nüüd kastetakse riide vedelikku, imbutatakse hästi läbi ning kuivatatakse.

20. Tulekindel puu.

Keedusoola	40 g
Soodat	40 g
Süsihaput magneesiat	40 g
Boorhapet	40 g
Kloormagneesiat	80 g
Salmiakku	80 g
Fosforhapet	80 g
Keeva vett	4000 g

Kõik need ained koos sulatatakse vees. Esmalt kuivatatakse puud 3—6 tundi 60—80° R soojuses ja siis pannakse ta 6—7 tunniks keevasse vedelikku; pärast kuivatatakse õhu käes. Puu muutub tulekindlaks.

21. Laast- (pilbas-) katuseid teha tulekindlaks.

20 osas soojas vees sulatatud kloorkaltsiumi ja 3 osa kustutamata lupja segatakse ning määratakse selle seguga puud nii, et umbes 2 millimeetrit puusse imbuks. Samaks otstarbeks on väga hääd ka 2 osa sula (vedelat) klaasi ja 1 osa vihmavett segatult.

22. Peenikeste lõhekeste ja praokestega kaetud puupinna parandamine.

Sageli tuleb ette, et mõnel puuasjal kogu pind on kaetud väikeste ja õige peenikeste lõhekestega ning praokestega, nagu võrguga. Et neid kaotada, seks leotatakse bensiinis peenikeseks tehtud parafiini, kuni parafiin enam bensiinis ei sula, ja kaetakse selle vedelikuga pragunenud puupind nii, et kõik praokesed täituvad.

23. Kanamunade värskuse proovimine.

Sulatatakse 120 g keedusoola ühes liitris vees ja lastakse sinna proovitav kanamuna. Kui see on sama päeva muna, vajub ta veepõhja; teise päeva muna ei vaju enam põhja, kolmanda päeva muna ujub vedelikus ja viienda ning enam päevane muna ujub vedeliku pinnal.

24. Kanamunad seisavad 6—7 kuud värsked.

Umbes noaotsatäis *kali permanganicum*'i sulatakse kümnes klaasis vees, nii et vesi tumepunase värvi omandab, ja lastakse selles vedelikus värsketel kanamunadel seista umbes tund aega. Siis võetakse munad välja, kuivatatakse, mähitakse paberisse ja pannakse kuiva kohta.

25. Kanade munemise suurendamine.

Kui kanadele anda hariliku toidu kõrval toorest rukkijahuputru, siis suurendab see märksa kanade munemist. Ka jahuks jahvatatud tammetõrud ja kondid suurendavad kanade munemist. Selleks kuivatatakse tammetõrud abjus, jahvatatakse jahuks ja antakse kanadele hariliku toidu hulgas väikeste osadena. Samuti tehakse ka kontidega. Ka on soovitatav anda kanadele kaeru ja oaseltsi taimede-teri, nagu: herneid, ube jne.

26. Halvaks läinud või tegemine kõlvuliseks.

Halvaks läinud võid leotatakse 3—4 tundi puhtas külmas keedetud vees, vett sageli vahetades. Võetakse siis välja, pressitakse kuivaks ja lastakse mõni tund piimas seista, kust välja võetakse, kuivaks pressitakse ja soolatakse. Soovitav on rõõsakoorevõile tarvitada petipiima hapukoorevõilt ja hapukoorevõile — rõõska piima. Väga halvaks läinud või keedetakse järgmiselt ümber. Pajas aetakse vesi keema ja pannakse sinna või väikeste tükikeste kaupa. On või läbi keenud, lisatakse juurde umbes 800 g soola 16 kg või kohta ja lastakse siis uuesti 2 - 3 korda, alaliselt segades, keema tõusta. Nüüd võetakse pada tulelt ja lastakse jahtuda, ning kui või jahtunud valatakse vesi ära ja pannakse uue veega uuesti keema nagu esimegni kord. Kui või on hangunud, hõõrutakse läbi jõhvsoela, mis peenikese soolaga täidetud ning või on kõlvuline.

27. Petrooleumilamp tarvitab poole vähem petrooleumi.

9,8 liitrile petrooleumile lisatakse juurde 40,9 g tärpentiini ja 20,5 g kamprit ning lambitahi sisemine külg määratakse õige õrnalt sula võiga ja keeratakse lampi. Sel teel toimetatud, läheb palju vähem petrooleumi ja tuli on heledam kui harilikult.

28. Väikest sõrmust suurendada.

Sõrmus, mida suurendada soovitakse, lastakse mõneks minutiks keeva taimeõlisse (linaseemneõli), puuõli jne), mille tagajärjel metall pehmeks muutub. Siis võetakse koonusetaoline puupulk ja koputatakse selle pääl sõrmust puvhaamriga pulga jämedama otsa poole, kuni soovitav suurus käes.

29. Uksehinged ei kisenda,

kui neid hõõrutakse hariliku musta pliiatsiga. Kui kapiuksehingi seebiga määrada — käivad need tasa.

30. Kirjaümbrikku ei saa auruga võtta lahti, kui võetakse veidi vasejahu (saadakse vase viilimisel) ja asetatakse see õhukeses linases riides klaasi, kuhu juurde mõni tilk nuuskpiiritust tilgutatakse, kuni tekib sinine vedelik. Kui selle sinise vedelikuga kirjaümbriku liim enne kirja kinnipanekut märjaks tehakse, ei võta seda kirja aurutamine lahti.

31. Jäälilledega aknaklaas.

Kunstlikud jäälilled klaasile valmistatakse järgmiselt: klaasi vette pannakse supilusikatäis tsinkvitriooli, aetakse keema ja lastakse jahtuda. Kui jahtumisel klaasi põhjale ei teki puru, tuleb unesti veidi tsinkvitriooli juurde lisada, keema ajada ja lasta jahtuda, kuni jahtunud sulatise põhja hakkab kogunema puru. Siis lisandatakse umbes teelusikatäis dekstriini, segatakse hoolega segi ja kurnatakse läbi linase riide. Nüüd määratakse pintsliga seda segu klaasile, püüdes jäälillide järele aimata.

32. Kuidas niisket toaseina teha kuivaks.

Asfaldi-kivitõrvapaber lüüakse tinutatud naeltega (harilikud raudnaelad roostetavad) niiskele seinale. Siis tehakse vedelast kivitõrvast ja peenikesest lubjast parras kliister, määratakse sellega kõik praod ja lõhekesed kinni ning tõmmatakse hariliku jahukliistriga, millele veidi puhastamata tärpentiini juurde lisatud, tapet pääle. Ka kõige niiskem sein muutub sel teel kuivaks.

33. Majaseina käsna (seene) hävitamine.

Käsnane sein määratakse petrooleumiga järgimööda kolm korda. Selle järele läheb käsnane sein mustaks ja käsn kaob. Mõne aja pärast kaob ka petrooleumiplekk.

34. Niiske sahvri kuivaks tegemine.

Niiskesse sahvrise pannakse tükk lupja — ja sahver muutub kuivaks.

35. Talvel aknaklaaside külmamise ärahoidmine.

Esmalt aknaklaasid täiesti kuivatada ja siis päale hõõruda 1 kaaluosa glütseriini ja 3 kaaluosa piirituse-segu.

36. Akende kinnikülmamise vastu.

Et talvel aknad kinni ei külmaks, nii et neid lahti ei saa, pannakse aknasoontesse peenikest soola. See sulatab jää ja ei lase tekkida uut.

37. Odav ja hää ilmanäitaja.

Piiritust 95 kr.	150 g
Kamprit	20 g
Salpeetrit	5 g
Kristall-salmiakku	5 g

Kamper, salpeeter ja salmiakk sulatatakse piirituses, valatakse pikka klaastorukesse või pudelisse ning sulatakse õhukindlalt. Selge vedelik — hää, selge ja ilus ilm; kui aga vedelikus kristallikesed ehk tähekesed ilmuvad — tähendab see ilmade muutlikkust. Vedeliku sogaseksminek kuulutab tormi ja vihma.

38. Igavene öölamp.

Võetakse klaasike õhukindla korgiga (klaaskork) ja valatakse sisse $\frac{3}{4}$ osa oliiviõli, lisandatakse õige väike raasuke fosforit ja korgitakse õhukindlalt kinni. Kui valgus kustub, tuleb kork mõneks minutiks päält ära võtta.

39. Näopilt uuriklaasile.

Siin on saladus, kuidas iga näopilti saab kergesti uuriklaasile panna. Selgesti on näha pilt ja sellest läbi ka uuri numbrid ja osutid. Esmalt valmistatakse alljärgnev segu:

Kolloodiumi	118 sm ³
Veneetsia tärpentiini (Terebinth laric.)	3,75 sm ³
Kastorlõli (Ol. Ric.)	3,75 sm ³
Kampripiiritust	10 tilka
Viinapiiritust	29,5 sm ³

Kõik need ained segatakse hästi segi. Päevapilt, mida klaasile tahetakse kinnitada, määratakse selle vedelikuga kokku ja lastakse seista 15 minutit. Siis kleebitakse päevapilt hariliku liimiga (pilt allpool) hariliku aknaklaasi tükikesele ja lastakse kuivada umbes tund aega. Nüüd hakatakse õige ettevaatlikult lusikaga või sõrmedega paberikorda päält hõõruma, leotades seda külma veega. Kui paber päält saadud ja klaasile jäänud ainult päevapildimass, siis lastakse see ühes klaasitükikesega ettevaatlikult keeva vette ja hoitakse sääi, kuni mass klaasi küljest lahti ligunenud. Siis pannakse see mass ettevaatlikult hariliku paberi pääle, lõigatakse kääridega soovitavas suuruses ja vormis ning lastakse uuesti sooja vette, kuni mass ujub vee pinnale ja paber tast lahti ligunenud. Nüüd määratakse uuri-klaas gummi-araabikumiga kokku, pannakse ettevaatlikult pildimass klaasile ning surutakse siidlapikesega hästi ligi.

40. Kuidas kütteinena kokkuboidlik olla.

Ahju vähemasse aluskaande (pelt) puuritakse umbes 2—2½ sm läbimõõduga auk. Kui puud ahjus juba sööks hakkavad põlema, pannakse auguga kaas pääle. August pääsevad ainult kahjulikud gaasid läbi, kuna soe jääb ahju. Kui puud on täiesti põlenud, siis pannakse ka teine kaas pääle ja ahjuuks kinni.

41. Kas korter on kuiv või niiske.

Võetakse 537 g kustutamata lupja, hõõrutakse peeneks pulbriks ja pannakse kaussiga ükspuha kus kohta korteris. Kui lubi 24 tunni jooksul ainult umbes ühe grammi võrra raskemaks muutub, siis on korter kuiv, kui aga 4—6 g raskemaks, siis on korter niiske.

42. Vanad kuivanud korgid

muutuvad tihedaks ja õhukindlaks, kui neid veidi keedetakse.

43. Siidsukad peavad kaua vastu, kui kingade põhja kleebitakse sametist tallad. See ka-handab hõõrumist ja sukad ei kulu katki.

44. Õige õhukesele riidele kaunistuste õmblemisel

on soovitatav traageldada riidele alla õhuke paber, siis ei kisu riie õmblemisel kokku. Paber rebitakse pärast ära.

45. Uute lillepottide tarvitamiseks ettevalmistamine

Uued lillepotid tulevad enne tarvitamisele võtmist mõni tund vees leotada, et nad vett täis imbuksid, muidu imevad nad niiskuse lillepullast endasse

46. Toorepuu hoidmine lõhkemisest

Toorest puust tehtud asjakased tikuvad sageli pragunema ja lõhkema. Et seda ära hoida, on soovitatav neid puutuhast ja veest tehtud lehelises umbes tund aega keeta, samas vedelikus lasta jahtuda, välja võtta ja kuivatada.

47. Kuivatatud taimede loomuliku värvi alalhoidmine.

Piiritust	12 osa
Salitsüülhapet	2 osa

Segatakse ja aetakse kuumaks. Sellesse vedelikku kastetakse mõneks sekundiks kuivatamiseks määratud lilled, raputatakse puhtaks ja kuivatatakse kuivatamise paberi vahel

48. Villase riide veekindlaks tegemine.

Võetakse 205 g oleinseepi ja lahustatakse 13 liitris soojas (55^oR) vees. Sellesse lahusse kastetakse riie, võetakse välja, kuivatatakse ja kastetakse uuesti ning

lastakse jälle kuivada. Nüüd sulatatakse 200 g maara-
jajääd 14½ liitris soojas (55°R) vees ja imbutatakse
selles eeltähendatud riidet, lastakse kuivada ja imbuta-
takse veel teist korda ning kuivatatakse.

49. Ahju kuumuse proovimine.

Visatakse ahju keskele paberileheke ja suletakse
uks. Kui paberileht aegamööda pruuniks tõmbub, siis
on ahi paras saiade küpsetamiseks. Muutub see aga
ruttu pruuniks, siis on ahi liig kuum ja peab veidi
jahtuma.

50. Teemasina puhastamine kivist.

Võetakse 400 g pesusoodat, sulatatakse keevas
vees, valatakse seda sulatist teemasin täis ja lastakse
ööpäev seista. Siis on kivi läinud pehmeks ja tuleb
kergesti ära.

51. Padade ja pottide sinetamise kaotamine.

Sageli annavad pajad ja potid sinet ning teevad
toidu siniseks. Et lahti saada sellest pahest, tuleb
pada esmalt sooja vee ning seebiga puhtaks pesta ja
siis palavaks ajada, aga mitte punaseks. Nüüd mää-
ritakse pada seestpoolt üleni rasvaga ja aetakse uuesti
palavaks. Säärane pada ei anna enam sinet.

52. Roostetanud kruvimutri lahtitegemine.

Juhtub sageli, et kruvimutter on roostetanud ja
mingil teel ei ole seda võimalik keerata lahti. Et lahti
saada, leotatakse mutter tugevasti petrooleumiga ja
jäetakse mõneks ajaks seisma, et petrooleumil võima-
lik oleks vintidesse tungida, ning katsutakse siis kee-
rata. Kui see ei aita, määratakse mutter uuesti tär-
pentiiniga, ja kui ka see ei aita, siis leotatakse uuesti
petrooleumiga ja süüdatakse põlema, nii et mutter kuu-
maks läheks. Viimane abinõu on pea alati aidanud.

53. Terasest tööriistade hoidmine roostetamisest.

Kamprit	6 g
Searasva	250 g
Grafiiti	250 g

Ained sulatatakse koos ja selle seguga võetakse terasest tööriistu, lastakse 24 tundi kuivada ja hõõrutakse siis pehme nartsuga kuivaks.

54. Põllutööriistade ja masinate hoidmine roostetamisest.

Searasva	120 g
Vaiku	40 g

Searasv ja vaik sulatatakse koos ning määratakse selle seguga riistu või masinaid.

55. Kohvi- või sigurijahu äratundmine.

Raputatakse proovitavat jahu klaasitäide külma vette. Puhast kohvijahu jätab vee selgeks, kuna sigurijahu värvib vee pruuniks.

56. Naha alla sattunud pinnu ilma valuta väljavõtmine.

Võetakse pudel keeva veega ja surutakse haige koht pudeli avausele. Varsti tungib nahk veidi pudelisse ja pind tuleb välja.

57. Ninna sattunud asjakeste väljavõtmine.

Kui lapsel või kellelgi muul on sattunud ninna mõni asjake, nagu nõõbike, hernetera jne., siis surutakse vaba olev ninasõõre kinni ja aevastatakse kõvasti teise sõõrme kaudu. Ka puhutakse õhku vaba-olevasse ninasõõrmesse, siis lendab asi õhu survele ninast välja.

58. Siidiriide hoidmine.

Siidiriidet ei ole soovitatav hoida paberisse mähitult,

sest paberis sisalduv kloorlubi kaotab aja jooksul siidi värsket läike.

59. Kaevuvee parandamine.

Juhtub, et vesi kaevus on haisev, lubjasegune jne, siis võetakse vesi kaevust viimseni välja ja kaevu põhja raputatakse ühtlaselt tubli kord jõeliiva või kruusast väljasõelatud väikesi kivikesi.

60. Puumassi valmistamine.

5 osa hääd liimi ja 1 osa kalaliimi keedetakse tarvilise osa veega ja keevas olekus lisatakse juurde peenikest puupuru (jahu), et saaks paras taigen, millest siis mitmesuguseid puutaolisi asjakesi võib vormida.

61. Kunstmarmori valmistamine.

Sulatatakse 10 osa vett ja 100 osa maarjajääd aegamööda tulel, kuni vedelik keema hakkab. Siis lisatakse juurde 1—10 osa baariumi (mida rohkem baariumi võetakse, seda tihedam saab marmorimass) ja soovitatavakarvalist värvi ning keedetakse, kuni mass veidi ära on auranud. Võetakse tulelt, lastakse jahutada kuni kooretaolise paksuseni ja valatakse vormi, mille seinad enne kolloodiumiga kokku määritud, ja lastakse täiesti hanguda, ning kunstmarmor on valmis.

62. Kerge nugade teritamise viis.

Harilikult keedusoolast ja veest tehakse nõrk soolvee, milles teritatavaid nuge umbes pool tundi hoitakse, siis võetakse nuga soolveest välja ja ilma pühkimata teritatakse luisu (kõvasi) pääl. Nuga läheb kergesti teravaks ega nürine nii ruttu.

63. Prilliklaaside udustumisest.

Kui külma ilmaga sooja ruumi minnakse, siis lähevad prilliklaasid uduseks, nii et võimatu on näha. Et seda pahet ära hoida, määratakse klaasid enne

väljaminekut õrnalt rohelise seebiga ja pühitakse kuu-
vaks. Säärased klaasid ei udustu.

64. Aiateede puhashoidmine rohust.

Vett	4,5 liitrit
Kustutamata lupja	800 gr
Väävelhapet	80 gr

Need ained keedetakse katlas läbi ja selle seguga valatakse aiateid ning muid platse. See hävitab rohu ja mõjub mitmeks aastaks. Ka kange soolvesi hävitab rohu

65. Karusmarja jahukaste vastu.

Entomoloogia katsejaama juhatajal hra K. Zolkil on õnnestunud koostada hää pritsimise vahend «Kasoraan», mida järgmiselt saab valmistada:

Natrium arsenaati	30 g
Pesusoodat	500 g
Rohelist seepi	250 g
Kaseiini	200 g
Amoniakki	50 sm ³

Kaseiin lahustatakse ammoniaki ja vee lahus s. o. võetakse 200 g kaseiini, 50 sm³ ammoniakki 2 liitrit vett, segatakse ja lastakse seista umbes 24 tundi vahetevahel loksutades. Sellejärel aetakse kaseiini mass läbi lihahakkimise masina, lisatakse vähe vett juurde ja hoitakse veel 24 tundi. Roheline seep sulatatakse keevas vees, lisatakse juurde kaseiini massile ja segatakse hästi segi. Pesusooda ja naatriumarsenaat sulatatakse kuumas vees, valatakse kõik segud kokku ning segatakse hästi. Saadud algvedelikule lisatakse niipalju vett juurde, et 100 liitrit saab ja vedelik on pritsimiseks valmis. Selle vedelikuga pritsitakse põõsaid korralikult nii alt kui ka pealt, et kõik põõsa osad vedelikuga kaetud oleks. Esimene pritsimine tehakse kohe pärast õitsemist, teine pritsimine kümme päeva hiljem ja kolmas pritsimine kümme päeva peale teist

pritsimist. Peale selle on soovitav põõsaid pritsida kevadel enne pungade pakatamist.

3 % „Solbar’iga“ 0,8 % formaliiniga ehk 3 % rauavitriooliga.

66 Õunapuude kaitse õunausside, õunte kärnatõve ja õunte mädaniku vastu.

Selleks valmistatakse esmalt bordoovedelik, millele juurde lisatakse kaltsiumi arsenaati. Viiekümne liitri bordoovedeliku valmistamiseks võetakse 500 g vasevitriooli ja lahustatakse 25 liitris vees. Siis võetakse 500 g põletatud lupja, niisutatakse natukese veega kuni pulbriks puruneb ja lisatakse juurde 200 g kaltsiumi arsenaati ning segatakse parajaks pudruks millele juurde lisatakse 25 liitrit vett. Nüüd valatakse mõlemad vedelikud kokku ja proovitakse kas vedelik kõlbulik. Selleks hoitakse raudnael mõni minut vedelikus. Kui selle aja sees naelale kogub kollakas vasekord, pole vedelik veel kõlbulik ja tuleb lupja juurde lisada. Selle vedelikuga pritsitakse õunapuid otsekohe peale õitsemist ja teinekord siis, kui õunad on pähkli suurus.

67. Usside eemalehoidmine tikerberipõõsastest.

Marjapõõsaste alla pannakse laastu või paberitüki-kestega saaretõrva.

68. Kapsausside vastu.

Vett	50 osa
Soola	1 $\frac{1}{2}$ osa
Lupja	1 osa

Kõik need ained segatakse hästi segi ja pritsitakse kaks kuni kolm õhtut järgimööda kapsaid, kui ussid on veel noored.

69. Muti kaotamine.

Kui mutiaukudesse pannakse tõrva või valatakse sinna petrooleumi, siis kaob mutt.

70. Kuidas talvel saada õitsevaid oksa.

Puust anumasse, näiteks toobrisse, valatakse 35° R soe vesi ja pannakse vette kimp metsast toodud kase-, toominga-, sireli jne. oksa, kus neil 10–12 tundi lastakse seista, silmaspidades, et vee soojus oleks alaliselt 30–35° R ja kunagi ei tõuseks üle 40° R. Et vesi kauem soe seisaks, on soovitatav anum päält riietega kinni katta. Sellise aurutamise järele võetakse oksad välja, köidetakse nagu lilled kimpu ja pannakse vaasi vette ning umbes nädala või paari pärast on oksad lehis.

71. Elavate lillede hoidmine.

Umbes 1/2 liitrile vihma- või jõeyeele lisatakse juurde 12 g tinkpiiritust ja pannakse lõigatud lilled otsapidi sellesse. Lilled seisavad vähemalt kolm nädalat värsked.

72. Kuidas lillesid lõigata, et nad seisaksid kaua värsked.

Lõigatud lilleoksad pannakse vette ja lõigatakse lilledel kääridega varte otsast vees tükikesed ära, — siis seisavad lilled palju kauem värsked.

73. Toalilled vätis.

Kaalisoola	20 g
Superfosfaati	20 g
Tschiiilalpeetrit	10 g

Kõik need ained segatakse (otsekohe enne tarvitamist) ja pannakse väikestele lilledele — üks teelusikatäis, keskmistele — kaks ning suurtele kolm teelusikatäit potimulla hulka. Kui kastmisvesi alusnõusse valgub, tuleb see vesi potti tagasi valada, sest temas on lahustet salpeeter. Ka on soovitatav toalillesid kasta lihapesemise veega.

74. Toalillede värskendusvesi.

Salpeetrit	4 g
Väävelhaput ammoniakki	12 g
Suhkrut	3 g

Seda segu pannakse umbes 40 tilka kastmisvee hulka ja kastetakse keskmiselt kord nädalas, siis seisavad toalilled värsked ja ilusad.

75. Sibulasorti toalillede kiirendamine õitsemisele.

Salpeetrit	75 g
Harilikku soola	30 g
Suhkrut	15 g
Sooja vett	$\frac{2}{3}$ liitrit

Kõik need ained segatakse ja kui selle vedelikuga sibulasorti toalilli kastetakse, lähuvad nad palju kiiremini õitsema.

76. Usside kaotamine lillepottidest.

8—10 kastanimuna tehakse katki ja leotatakse umbes 24 tundi vees. Kui selle kastaniveega lilli kastetakse, kaovad ussid.

77. Kalgi vee pehmendamine.

Kalgi vee pehendamiseks lisatakse teemasinatäiele veele umbes noatsatäis soodat, mis kalgi vee pehmendab.

78. Pookvaha.

Linaseemneõli	50 g
Tärpentiinõli	25 g
Kolofooniumi	52 g
Vaha	51 g

Kõik need ained sulatatakse koos tulel ja kui segu keema läinud, valatakse see külma vette, kust päale hangumist välja võetakse ja parajad tükid tehakse.

79. Mee võltsimise tundmine.

Segatakse üks osa mett ja kaks osa piiritust. Jääb sellele segule midagi põhja, siis ei ole mesi puhas, sest puhas mesi sulab piirituses täiesti.

80. Mesilaste nõelamise vastu

on väga hää, kui nõelatud kohale kohe kallatakse tinkpiiritust või määratakse koht kolloodiumiga, millele natuke salitsüülhapet juurde on lisatud. Kõige mõjuvamaks abinõuks on aga salmiakk ehk ammoniakk. Ka kurgisoolvesi on väga hää. Kaotab paistetuse ja vähendab valu.

81. Öunte alalhoidmine.

Puunõusse pannakse kord mustasõstra- või kirsilehti, siis koorimata ussitamatuid õunu, siis jälle lehti jne., kuni anum täis saab, ning valatakse pääle keedusoolvett, mis saadakse sel teel, et umbes 12 liitrile veele lisatakse juurde supilusikatäis keedusoola, keedetakse läbi, jahutatakse ja valatakse jahedalt pääle. Ka saab õunu alal hoida järgmiselt: Võetakse kast, mille põhja raputatakse esmalt 3 sm paksuselt kuiva liiva, siis laotakse liiva pääle kord õunu, varred ülespidi, nii et igale õunale veidike vahet jääks ja nad üksteisega kokku ei puutuks. Siis kaetakse õunad täiesti liivaga, laotakse jälle õunad jne., kuni kast täis saab, ning hoitakse kuivas kohas.

82. Sitke liha pehmeks keetmine.

Sitke liha keeb ruttu pehmeks, kui keematõusmisel umbes 400 g lõhale pannakse üks teelusikatäis viina juurde.

83. Liha kaua värskete hoidmine.

Sooja ajaga hoidub liha värskete nädalate viisi, kui see pannakse hapupiimaga täidetud nõusse nii, et hapupiim liha täiesti katab, ja pannakse vajutise alla.

Tarvitamise korral võetakse liha piima seest välja, pestakse hoolega puhtaks ja küpsetatakse või keedetakse.

84. Vorstide ja sinkide hallitamast hoidmine.

Tehakse nii kange soolvesi, et vesi oleks juba paks, ja määratakse sellega vorstid ning singid. Hallitus kaob ja tekkiiv soolakord hoiab vorstid ning singid ka edaspidise hallituse eest.

85. Kuidas hapukapsaid hoida hääd.

Juhtub, et hapukapsad tunniss lähevad pehmeks ja hakkavad mädanema. Seda saab ära hoida, kui kapsastesse kuni tunni põhjani torgatakse kasepuust kepik.

86. Kõva leiva värskeks tegemine.

Kui kõva leib kastetakse piimasse ja siis ahju pannakse, muutub see värskeks ning pehmeks.

87. Sooja leiba saab hästi lõigata,

kui nuga enne lõikamist mõneks minutiks kastetakse sooja vette.

88. Soolast sööki magedaks teha

saab kergesti, kui sööginõule pannakse rätik ja rätile puistatakse jahu. Mõne minuti pärast on toit muutunud maitsvaks.

89. Kuidas piim seisab paar nädalat värsk.

Kui liitrile piimale pannakse hulka üks tilgake sinepiõli, siis seisab säärane piim ligi 15 päeva värsk. Keetmise korral aurab õli ja järele jääb puhas värsk piim.

90. Piim ei kee üle

Kui keedunõu ülemine äär või või rasvaga määratakse, siis säärasesest nõust ei kee piim üle.

91. Kuidas teha parajas kanguses soolvett.

Pannakse kooritud kartul valmistatavasse soolvette ja kui see pinnal püsib, siis on soolvei paras liha-soolamiseks. Eitaval korral tuleb soola seni juurde lisada, kuni kartul jääb pinnale püsima.

92. Loomade kõõmendamise vastu.

Kui kariloomade turi või kael kõõmendab, siis tuleb neid iga 3—4 päeva tagant kõõmast ja tolmust puhastada ning haiged kohad järgmise seguga määrida:

Piiritust	27 osa
Kreoliini	1 osa

93. Kui lehm lüpsa ei lase

ja paigal ei seisa, pannakse talle enne lüpsmist külma veega märjaks tehtud riie üle selja.

94. Hobuste jõurohi.

Pressitud kaeru	2 $\frac{1}{8}$ liitrit
Linaseemneid	$\frac{1}{4}$ liitrit
Nisukliisid	1 liiter
Soola	1 $\frac{1}{2}$ supilusikat

Kõik need ained segatakse, pannakse puuanumasse ja valatakse niipalju keeva vett pääle, kui sisse võtab, ning lastakse täiesti jahtuda. Tööst kõhnunud hobused lähevad selle rohu tarvitamisel ruttu rammusaks. Ülaltähendatud portsjon on paras igapäev hobusele anda muu toidu kõrval.

95. Peru hobune.

kes ennast rattada ei lase, jääb palju taltsamaks, kui temale pannakse väike kiviike kõrva.

96. Hobuse ussirohi.

Ühe liitri puhta vee hulka pannakse 8—10 supilusikatäit kivisöetõrva, loksutatakse hästi segi ja antakse hobusele hommikul enne sööki ning lastakse sel

päeval hobusel vaba olla ja toidetakse ainult heintega. See on mõjuv ja kahjuta abinõu hobuse kõhuusside vastu.

97. Hobusekapjade võie.

Mett	100 g
Vaha	110 g

Sultatatakse väiksel tulel segi ja lastakse jahtuda ning hää kapjadevõie on valmis, millega lõhkiseid kapju mis esmalt täiesti puhtaks tehtud, võietakse. See võie parandab lõhed ning praod.

98. Väga hää viljapuude väetis

on pesupesemisest järelejäänud seebivesi, millega tuleb puid kasta. See hävitab ka kahjulikud putukad puudelt.

99. Kuidas kurje mesilasi vaigistada.

Kui mesilasi harilik suits enam ei vaigista ja nad liig tigidad on, siis pannakse suitsuriista tükikene vana kärge. Kärje suits vaigistab imekspanevalt mesilasi.

100. Pärimi proovimine.

Natuke pärimi pannakse väikse nõuga sooja vette : kui ta üles tõuseb, on pärim hää, eitaval korral aga kõlbmatu.

101. Lambiklaasid ei karda külma vett ja peavad kaua vastu,

kui neid enne tarvitamist keeratakse õlgedesse, katlasse pannakse, külm vesi pääle kallatakse nii, et nad oleksid üleni vees, vesi keema aetakse, sääl jahtuda lastakse ja välja võetakse.

102. Loomade rammu- ja jõupulber.

„Korneburi“ pulber.

Glaubrisoola	380 g
Kollast väävlit	35 g
Emajuurt (Gentiana)	85 g

Kõik need ained segatakse hästi ning saadakse odav rammu- ja jõupulber loomadele.

103. Kartuleid hoida mädanemise eest.

Kui kartulikuhjad sügisel kaetakse sõnajalgadega, siis ei ole mädanemist karta.

104. Vanade kartulite maigu parandamine.

Vanade kartulite maiku saab teha paremaks, kui keeva vette, kus neid keedetakse, pannakse umbes pähkli suurune tükike lupja.

105. Kuidas külma ilmaga kartuleid vedada.

Kartulid pannakse kuiva kotti ja tõmmatakse märg kott või riie üle. Vesi külmub ja ei lase külmal tungida kartulite juurde.

106. Jalad ei karda külma.

Kui ümber sukkade 4—5 korda vana ajalehepaberit mässitakse ja lahedad saapad jalga tõmmatakse, siis võib julgesti kange külmega minna välja — jalad ei karda külma. Siinjuures peavad aga jalad ka puhata ning kuivad olema.

107. Paber ei põle,

kui seda kanges äädikas leotatakse ja kuivatatakse.

108 Lihtne abinõu pudeli soovitavast kohast katkilõikamiseks

Võetakse jäme puuvillaniit (lõng), leotatakse petrooleumis, piirituses või bensiinis ja seotakse siis soovitavas kohas kas ümber pudeli või mõne muu klaasasja, süüdatakse põlema ja hoitakse nõnda, et tuli

mööda niiti ümber klaasasja käib. Pudeli või muu klaasasi murdub täpselt niidi kohalt. On asi aga paks, siis tuleb see kohe, kui niit ümberringi ära põlenud, külma veega üle kallata, siis nimelt murdub märgitud kohalt.

109. Lõhkiste munade keetmine.

Et lõhkised kanamunad keemisel välja ei voolaks, lisandatakse keetmise veele umbes supilusikatäis keedusoola.

110. Kõrbenud piima lõhna kaotamine.

Kui keetmisel piim üle keenud, siis tekitab ta halba lõhna. Et seda kiiresti kaotada, valatakse palavale pliidile mõni tilk äädikat.

111. Kerge abinõu pudeli tühjendamiseks.

Et vedelik kitsakaelaga pudelist hõlpsasti välja voolaks, selleks pannakse pudelisse kuni põhjani väike torukene, mille kaudu õhk pudeli põhja pääseb ja vedeliku valamisel välja surub.

112. Triikraua haljas hoidmine.

Et triikraud pääle triikimist ei roostetaks, lastakse ta küljeliolekus jahtuda.

113. Liig kerkinud taigna päästmine.

Kui taigen on liig kiirelt ülemäära kerkinud, siis segatakse ta uuesti põhjalikult segi, lisatakse veidi pärm ja lastakse uuesti kerkida.

114. Värske põrandavärv ei kleepu.

ja saab vastupidavaks kui värskest värvitud põrandat külma veega pestakse.

115. Salakiri munal.

Veidi maarjajääd sulatatakse äädikas ja kirjuta-

takse sellega peene pintslil abil toore munakoorele. Muna keedetakse umbes 15 minutit, mille järele kiri koorelt kadunud, kuid koore eemaldamisel näeme kirja munavalgel.

116. Puu, riide ja paberi tulekindlaks tegemine.

Vett	150 osa
Tinkpiiritust	20 osa
Booraksit	5 osa
Keedusoola	2 1/2 osa

Segatakse kõik hästi segi ja selles lahus leotatakse asju, mida tahetakse teha tulekindlaks, umbes tundi aega.

II Pesupesemisvahendeid.

117. Kerge pesupesemisviis keetmiseta.

Umbes 1/4 kg harilikku seepi peenestatakse ja sulatatakse võimalikult väheses keevas vees, et saaks hästi tihe seebivaht. Siis valatakse vaht anumasse, kus umbes 35 liitrit külma vett ja kuhu lisandatakse veel 4 supilusikatäit tinkpiiritust ja 4 supilusikatäit tärpentiini. Nüüd laotakse pesu kolmjalga järgmiselt: esmalt kord pesu, siis seda segu niipalju, et pesukord vedelikku täis imbuks, kuid üleliigset segu ei jääks, siis jälle kord pesu ja seda segu jne., kuni kõik pesu kolmjalga asetatud. Viimast pesukorda peab segu üleni katma. Nüüd kaetakse kolmjalg kaanega ja jäetakse pesu selle seguga 4—6 tunniks seisma. Selle järele hõõrutakse pesu harilikus korras segust välja, loputatakse, sinetatakse ja kuivatatakse. Pesu saab sel teel pestes lumivalge ja puhas ning ei ole tarvis teda harjaga hõõruda. Segu võib ka teist korda tarvitada, kuid siis tuleb juurde lisada 2—3 supilusikatäit tinkpiiritust ja sama palju tärpentiini.

118. Kollaseks läinud pesu valgeks pesemine.

Kollaseks läinud pesu tuleb kõige enne hoolega pesta puhtaks ja pannakse siis kadakavette likku. Kadakavett keedetakse kadakamarjadest või -okstest. Mida kangem vesi, seda vähem aega hoida pesu selles vees. Ka läheb kollane pesu lumivalgeks, kui teda mõni päev leotatakse hapupiima vees. Kui katlasse, kus pesu keeb, mõni viil sidrunit pannakse, ka siis keeb pesu valgeks.

119. Kirjupesu pesemine.

Kirjupesu pesemine värvide alalhoidmise pärast peab toimuma ettevaatlikult. Kõige enne võib kirjupesu umbes tund aega leiges vees leotada ja siis soojas seebivees, mida käsi parajasti kannatab, pesta, kohe loputada ja kuivatada varjus (mitte päikese käes) Loputusvette on soovitatav panna klaas äädikat ja umbes peotäis soola. Õige õrnad värvilised riided pestakse nisukliide vees, s. o nisukliid keedetakse linast riidest kotikeses tublisti läbi.

120. Villase riide pesemine ja seep.

Villase riide pesemiseks on hää järgmine villase riide seep:

Vett	12 liitrit
Salmiakku	40 g
Oleiini	40 g

Vette pannakse esmalt salmiakk ja selle järele alaliselt ümber segades oleiin. Ka sooda, booraks ja tärpentiin on hääd juurde panna. Need annavad pesule valge ja ilusa näo. Nüüd pannakse villane pesu üheks tunniks tähendat seebilehelisse, mis nii kuum peab olema, et käsi vaevalt välja kannatab. See leotamine võtab mustuse lahti. Siis hõõrutakse pesu puhtaks, loputatakse paar korda sooja veega ja pannakse kuivama. Poolkuivanud olekus venitatakse riie oma endisse seisukorda ja kuivatatakse täiesti. Päikese käes ei ole soovitatav villast riidet kuivatada.

121. Musliini pesemine.

Kui musliini kliiveega pestakse, saab see nagu uus.

122. Pesu hoidmine külmumisest.

Kui pesu loputusvette lisatakse paar peotäit soola, siis niisuguse soolveega loputatud pesu ei külmu.

123. Käte lõhkemine pesupesemisel

hoitakse ära, kui pesuvette sulatatakse natuke suhkrut.

124. Eht pesuline terades.

Ultramariini	72 g
Dekstriini	3 g
Glükoosi (viinamarjasuhkur)	12 g
Soodat	48 g

Kõik need ained segatakse hästi ja lisatakse niipalju vett juurde, et saab paras taigen, millest tehakse siis kas tabletid või terakesed.

125. Suurepärase pesuline lehtedes.

Kauplustes on müügil pesuline lehekestena. Seda võib aga igaüks ise teha lihtsal viisil ja tuleb võrdlemisi väga odav:

Dekstriini	112 g
Glükoosi	7 g
Glütseriini	35,5 g
Ultramariini	60 g
Vett	0,45 liitrit

Esmalt sulatatakse dekstriin vees, siis lisandatakse glükoos ning glütseriin ja viimaks segatakse juurde ultramariin. Nüüd võetakse mingisugused paksud paberilehekese ja määratakse seda segu esmalt ühele poole, ja kui see kuivanud, siis teisele poole ning lehtsine ongi valmis.

126. Suurepärase läiketärklis külmale tärklisele

Kui pesu on targeldatud külma tärklisega ja tahe-

takse temale anda ilusat läiget, siis valmistatakse selleks järgmine segu :

Steariini (pulbris)	. 1	supilusikatäis
Magneesiumiat	. 1	"
Talki	. 1	teelusikatäis

Kõik need ained segatakse hästi ja lisandatakse nii palju vett, et segu saaks umbes rõõsa koore paksune. Kui nüüd triigitav asi esmalt harilikult tärklisega kuuma triikrauaga siledaks triigitud, siis kastetakse see eelmainitud segusse ja triigitakse uuesti mitte väga kuuma triikrauaga, kuni läige ilmub. Tärklisele on soovitatav vee asemele panna rõõska piima. See annab pesule haruldaselt ilusa läike.

127. Läiketärklis kuuma tärklise jaoks.

Steariini	205	g
Parafiini	205	g
Valget vaha	103	g
Booraksit	52	g

Steariin, parafiin ja vaha sulatatakse kõik koos ja kui segu alles sula, lisatakse juurde booraks ning lastakse alaliselt segades jahtuda. Sellest võib teha kas tablette või kuulikesi. Väike tükike seda segu lisandatakse umbes 3 klaasile kuumale tärklisele ja siis tärgeldatakse tärgeldatav asi sellega ning triigitakse harilikul kombel. See segu annab pesule imeilusa läike, triikraud liugleb libedalt pesul ja triikimine on väga kerge. Iga perenaine on vaimustatud sellest segust.

128. Läiketärklis.

Spermatsetti (Cetaceum)	12 $\frac{1}{2}$	g
Gummi-araabikumi	12 $\frac{1}{2}$	g
Glütseriini	32	g
Vett	180	g

Kõik need ained sulatatakse koos kuumas vees ja kui segu jahtunud, siis valatakse pudelisse. Pruukimisel pannakse umbes 1 liitrise tärklisesegusse 3–4 supilusikatäit seda segu.

129. Triikimise juures pruuniks kõrbenud kohad.

kaotatakse, kui noatsatäis boorhapet pooles klaasis leiges vees sulatakse ja sellega kõrbenud kohta kastetakse ning kohe triigitakse kuivaks. Ka on väga hää järgmine abinõu: 10 g kloorlupja ja 90 g keeva vett segatakse hästi segi ning leotatakse selle vedelikuga kõrbenud kohta. Kui plekk kadunud, pestakse koht külma veega kloorlubjast puhtaks ning triigitakse uuesti harilikus korras.

130. Meeste kõva kraede triikimine.

Riisitärklis	25 g
Vett	$\frac{2}{3}$ liitrit
Booraksit	$\frac{1}{2}$ teelusikat

Tärklis segatakse veega, booraks sulatakse soojas vees ja segatakse kõik kokku. Võetakse täiesti puhtad ja kuivad kraed ja pannakse tärklisse, hõõrutakse sõrmede vahel tublisti ning pannakse riide vahele 1—2 tunniks. Kraed peavad ka eelmisest tärklisest täiesti puhtad olema, sest muidu ei võta see koht uut tärklis sisse ja jääb pehmeks. Triigitakse puhta, kuuma rauaga enne ühelt poolt, siis teiselt poolt üks kord üle ja seda korratakse kuni krae kuiv. Läike andmiseks pritsitakse krae niiske puhta lapiga üle pahemalt poolt ja hõõrutakse rauaga läikima.

III. Saapanaha ja kummikalosside puhastamise vahendeid.

131. Suurepärase must saapa läikekreem tärpentiiniga

Harilikku meevaha	15 g
Karnaubivaha	5 g
Parafiini	40 g
Mäevaha (võib olla ka tseresiina)	25 g
Tärpentiini	160 g
Nigrosiini, mis õlis sulab	3 g

Kõik vahad ja parafin väiksel tulel sulatada ja siis lisandada nigrosiin. Segu tulelt ära võtta ja lisandada leige tärpentiin. Nüüd lastakse segu alaliselt segades jahtuda kuni rõõsa koore paksuseni. Valatakse karpidesse. Karbid valatakse ääreni täis, siis tõmbab kreem karbis hangudes ilusa värske läike pääle, vastasel korral muutub tuhniks.

132. Suurepärase must saapa läikekreem ilma tärpentiiniga.

Karnaubivaha	15 g
Parafiini	5 g
Mäev. (võib olla ka meev. tserer.)	60 g
Kolofooniumi	25 g
Pesusoodat	25 g
Vett	305 g
Nigrosiini, mis vees sulab	8 g

Esmalt sulatatakse kõik vahad ja kolofoonium väiksel tulel; siis sulatatakse teises anumast 150 g vees pesusooda täiesti ja vähehaaval, alaliselt segades, valatakse vahade segule juurde ning soojendatakse tulel, kuni kogu segu muutub ühesuguseks võitaoliseks massiks. Ülejäänud 155 g vees sulatatakse nigrosiin ja jällegi vähehaaval aegamööda segades, lisandatakse määrdede. Kui määre ei saa küllalt must, pannakse nigrosiini rohkem. Nüüd kogu segu soojendada tulel, kuni muutub ühetaoliseks mustaks kreemiks (võib ka keeta), võetakse tulelt, lastakse alaliselt segades jahtuda, ja kui kreem veel leige, valatakse karbid ääreni täis, muidu muutub päält tuhniks. See kreem annab igale nahale suurepärase läike.

133. Värviline saapakreem tärpentiiniga.

Karnaubivaha	100 g
Parafiini	90 g
Steariini	15 g
Tärpentiini	500 g
Aniliini, mis sulab õlis, soovitud värvi	10—15 g

Kõik vahad sulatatakse väiksel tulel ja lisandatakse tärpentiin ning aniliin. Kui kõik koos hästi sulanud

ja segatud, võetakse tulelt ja alaliselt segades lastakse jahtuda kuni rõõsa koore paksuseni ning valatakse siis karpidesse. Aniliini võetakse säärast värvi, missugust kreemi soovitakse valmistada.

134. Värviline saapakreem ilma tärpentiinita.

See valmistatakse samuti nagu ilma tärpentiinita must kreem, mäevaha asemele tuleb vaid võtta kas harilikku meevaha või tseresiinat ja musta nigrosiini asemele soovitatavavärvilist aniliini.

135. Glütseriin-läikeviks.

Kondisöepulbrit	53 g
Glütseriini	25 g
Linaseemneõli	2 g
Äädikat	6 g

Kõik need ained hõõrutakse hästi segi ja ülihää läikeviks ongi valmis, mis annab nahale ilusa läike ja teeb naha pehmeks.

136. Väga odav veekindel saapamääre.

Kollast vaseliini	10 g
Masinaõli	80 g
Lambarasva	20 g
Linaseemneõli	40 g
Meevaha	23 g
Nigrosiini, mis sulab õlis	10 g

Lambarasv, vaha ja vaseliin sulatatakse segades väiksel tulel ja valatakse juurde soojaks tehtud masinaõli ja linaseemneõli. Kui kõik segu on sulanud ühetaoliseks, võetakse see tulelt ja valatakse karpidesse. Kui tahtakse veel odavamini läbi saada, siis võetakse nigrosiini asemele umbes 20–30 g peenikest kiindrust või lambitahma.

137. Odav veekindel nahamääre

Linaseemneõli	360 g
Kollast vaha	13 g
Tärpentiini	60 g
Nigrosiini	15 g

Vaha sulatatakse ja lisandatakse soojaks tehtud tärpentiin ning linaseemneõli, milles enne nigrosiin sulatatud Nigrosiini asemele võib võtta peenikest kiindrust või lambitahma.

138. Odav, lihtne veesaabaste- ja hobuseriistade määre.

Tökatit	$\frac{1}{2}$ liitrit
Puuõli	$\frac{1}{4}$ liitrit
Masinaõli	$\frac{2}{3}$ liitrit
Sulatatud searasva	1 kg

Kõik need ained sulatatakse segades ja määre ongi valmis. Selle määrdega määrdes ei võta nahk vett sisse, ei mädane ja on alati pehme.

139. Lihtne abinõu saapanaha pehmeks ja veekindlaks tegemiseks.

Nahk pannakse mõneks tunniks vette, milles võimalikult palju seepi sulatatud. Kui päale seda nahk säält välja võetakse ja kuivatatakse, siis muutub ta väga pehmeks ja veekindlaks.

140. Lihtne abinõu veesaapanaha pehmeks ja veekindlaks tegemiseks.

Nigrosiini	3 g
Lambarasva	51 g
Linaseemneõli	50 g
Tärpentiini	3 g

Lambarasv sulatatakse väiksel tulel ja lisandatakse linaseemneõli ning tärpentiin, milles enne nigrosiin sulatatud. Kui määrida selle seguga kuiva ja kõvaks muutunud veesaapa nahka, siis muutub see pehmeks ja veekindlaks.

141. Saapatallad peavad kolm korda kauem vastu.

Vedelat klaasi (ränihaput naatroni)	20 g
Värnitsat	30 g

Need ained segatakse ja selle määrdega määratakse saapatallad kokku ning lastakse kuivada kuivas kohas. Kui määrimist ja kuivatamist vähemalt kolm korda korratakse, siis muutuvad tallad täiesti veekindlaks ja panevad keskmiselt kolm korda kauem vastu kui harilikult.

142. Kroom-, shavroo- ja shevrettnahka pehmeks tegev võie.

Puuõli	1 klaas
Munakollast	4 klaasi
Glütseriini	2 supilusikat
Linaseemneõli	2 supilusikat

Kõik need ained klopitakse segi ja võietakse nahka, mis teeb naha väga pehmeks.

143. Riidest kingade lakk.

Valget shellakit	100 g
Booraksit	300 g
Keeva vett	2 liitrit

Booraks sulatatakse keevas vees ja selles segus keedetakse šellakit, kuni see täiesti sulanud. Segu lastakse läbi linase riide ja segatakse juurde hästi peenikeseks hõõrutud valget kriiti või valget savi, kuni umbes rõõsa koore paksuseni ja lakk on valmis. Kingad puhastatakse enne hästi ja siis määratakse seda lakki pääle. Kui lakk kuivaks tõmbunud, siis hõõrutakse harjaga täiesti kuivaks. Kui tahetakse valmistada pruuni, kollast jne. lakki, võetakse soovitava karvalist piirituses sulavat aniliini, mis enne segule lisandamist väikse osa piirituse sees sulatatakse.

144. Kullakarvaline nahalakk.

Valget shellakit	10 g
Piiritust	30 g

Piirituse sees sulatatakse šellak ja lisandatakse alkoholi sees sulatatud fuksiini, kuni lakk omandab hästi punase karva.

145. Shavroonaha lakk.

Lambitahma	5	g
Tärpentiinõli	15	g
Denatureer. piiritust	353	g
Shellakit (pulbrina)	62	g
Sandarakki	7	g

Kõik need ained segatakse hästi ja lastakse ettevaatlikult tulel keema tõusta. Pääle keemist filtreeritakse läbi linase riide ja valatakse pudelisse.

146. Ehtne-momentne-elastiline saapa läikelakk.

Shellakit	145	g
Kastoorõli (riitsinusõli)	48	g
Denatureer. piiritust 95 kraadi	336	g
Aniliini	3—5	g
Veneetsia tärpentiini (Terebinth laricina)	48	g

Lai suuga pudelisse pannakse šellak, tärpentiin, kastoorõli, aniliin ja valatakse piiritus ilma soojendamata pääle. Korgitakse kinni ja pannakse sooja kohta seisma mõneks tunniks, vahetevahel segu pudelis loksutades. Mõne tunni pärast on kõik ained sulanud ja lakk valmis. Lõbnaks, soovi korral, lisandatakse mirbanõli (nitrobensool). Lakkimisele tulev nahk puhastatakse esmalt tolmust ja kaetakse siis õhukese lakikorruga ilma käega külge puutumata.

147. Naha apretuur.

Kalarasva	25	g
Vaha	55	g
Bensiini	205	g
Seebipiiritust (Spir. sapon)	10	g
Nigrosiini, mis sulab õlis	3—5	g

Meevaha ja kalarasv sulatatakse koos tulel ja lisandatakse nigrosiin ning hõõrutakse hästi segi. Võetakse tulelt ja lisandatakse esmalt bensiin ja siis seebipiiritus, sääljuures segu alaliselt segades. Lastakse siis jahtuda ja valatakse pudelisse. Nahale määratakse õhukese korrana.

148 Väga häa ja odav lakknaha võie.

Värsket rööska koort	$\frac{1}{4}$ liitrit
Linaseemneõli	$\frac{1}{8}$ liitrit

Mõlemad ained tehakse esmalt eraldi soojaks ja valatakse siis kokku ning võie on valmis. Lakknahk tehakse esmalt puhtaks, määratakse seda võiet pääle ning hõõrutakse pehme kuiva lapiga läikima. Nahk omandab ilusa läike. Ka läheb lakknahk läikima kui hõõrutakse sibulamahlaga ja pehme lapiga.

149. Läikelakk kummikalossidele.

Peenikeseks tehtud kummitükke	70 g
Männitõrva	140 g
Tärpentiinõli	250 g
Peenikest lambitahma	20 g

Kummitükid (vanadelt kalossidelt, pallidelt jne.) ja tärpentiinõli sulatatakse koos väiksel tulel, lisandatakse tõrv ning lastakse uuesti tulel sulada täiesti ühetaoliseks. Siis lisandatakse lambitahm ning hõõrutakse hästi segi. Lastakse alaliselt segades jahtuda, valatakse pudelisse ja hoitakse hästi kinnikorgitult jahedas kohas.

150. Odav saapa läikevõie.

Steariini	10 osa
Tärpentiinõli	14 osa
Peenikest kiindrust	6 osa

Steariin sulatatakse väiksel tulel, lisandatakse tärpentiinõli ning kiindrust ja segatakse hästi.

IV Riietest, paberilt ja puult plekkide kaotamise vahendeid

151. Glasseekindaid puhastada

on kerge kooritud, keedetud ja jahutatud piima ning valge seebiga. Kinnas aetakse kätte, kastetakse käsn (shvamm) piima sisse, hõõrutakse seebiga kokku ning

pestakse kinnast igalt poolt, vahetevahel käsna kuivaks pigistades ja uuesti piima ning seebiga niisutades. Pääle pesemist pannakse kinnas kuivama.

152. Ülikondade puhastamine.

Plekitud ja kandes läikima läinud meesteülikondi saab järgmiselt puhastada. Esmalt klopitakse tolm täiesti välja ja harjatakse puhtaks. Siis pannakse ülikond lauale, kastetakse puhas hari veest ja piiritusest (mõlemaid ühepalju) valmistatud segusse ja harjatakse siis ülikond pikkipidi kaunis märjaks, seejuures iseäranis plekilisi ja läikivaid kohti hõõrudes. Selle järele lastakse ülikonnal veidi kuivada ja triigitakse ta siledaks. Samuti võib puhastada musti naisteriideid. Ka salmiakk (*ammon. chlorat.*), kui ta on veega segatud, kactab tolmuplekid ja läikivad kohad riidest. Väga häa on riiete puhastamiseks ka järgmine segu:

Väävlieetrit	4 g
Salmiaaguvaimu	8 g
Vett	3 liitrit

Kõik need ained segatakse, harjatakse sellega riideid ning kuivatatakse.

153. Valkjashalle ja teisi sellesarnaseid villaseid riideid puhastatakse

järgmiselt. Võetakse kuiva nisujahu ja aetaks see võimalikult kuumaks, aga nõnda, et ta oma vävri ei muuda. Siis raputatakse seda kuuma jahu flanellile ja hõõrutakse riidet, mida tarvis puhastada, kuni jahu muutub mustaks. Must jahu visatakse ära ja võetakse uus ning seda korratakse, kuni riie saab puhtaks. Pärast harjatakse riidet puhta harjaga.

154. Läikekohad meesterahva riietel

kaovad, kui neid musta kohvisse kastetud harjaga tublisti harjatakse.

155. Valgete flanelltekkide puhastamine.

Valged flanelltekid jäävad pesemise järele pehmeks ja valgeks, kui pesuvette segatakse natuke salmiaaguvaimu.

156. Valgete karusnahkade puhastamine.

Valgeid karusnahku hõõrutakse kuiva tuliseks tehtud jahuga, kliidega või saepuruga. Pääle hõõrumist klopitakse jahu välja ja karusnahk on jälle täiesti puhas ning sile.

157. Kummimantlist plekkide väljavõtmine.

Kummimantlist võetakse plekid välja lahjendat salmiaaguga. Ka võib mantlit pesta vati ja seebiveega, kusjuures vesi ruttu kõrvaldada ning mantel õhu kätte kuivama panna. Bensiini, tärpentiini ega piiritust ei ole soovitatav tarvitada, sest need sulatavad kummi ära.

158. Kõigi plekkide väljavõtmise vahend.

Selle vahendiga on võimalik igast riidest pea kõiki plekke välja võtta, kusjuures ta riidet ei riku:

Hariikku pesuseepi	1025 g
Värsket härjasappi	410 g
Vett	3 tassi
Tärpentiini	1/4 tassi
Bensiini	1/4 tassi

Värsket härjasappi asemele võib võtta ka kuivatatud härjasappi, umbes 103 g eeltäbendatud portsjoni kohta.

Aegamööda sulatatakse seep väiksel tulel vees, lisandatakse sapp ja kui segu on täiesti ühetaoliseks muutunud, valatakse juurde tärpentiin ning bensiin. Nüüd segatakse kõik need ained hästi ja lastakse aegamööda, vahetevahel segades, jahtuda. Ärahangunud massist lõigatakse taryilises suuruses tükikesed. Lõhnaks võib soovikorral mingit lõhnaõli lisandada. Plekid niisutatakse enne sooja veega ja mõne minuti pärast hõõrutakse selle vahendiga, kuni tekib õhuke vaht,

oodatakse mõni minut ja hõõrutakse pehme harjaga puhtaks.

159. Lambanahast kasuka karva puhastamine.

Kasuk laotatakse väljakeeratud käistega lauale. Riputatakse umbes $\frac{1}{2}$ kg kuumendatud kartulijahu karvadesse ja hõõrutakse hoolega valge lapiga. Pääle hõõrumist klopitakse jahu välja. Kui aga karvad on väga mustad, siis nühitakse esmalt bensiinisse kastetud lapiga ja siis kartulijahuga.

160. Seemisnahksete kinnaste puhastamine.

Parajast kuumast pehmest lume- või vihmaveest ning seebist tehakse seebivaht. Kui on paras kuum kui kätt võib vabalt sees hoida. Selles seebivahus leotatakse esiti kindaid, siis pestakse neid vees liigutades ja pigistades, kuid mitte hõõrudes, puhtaks. Loputatakse pehmes leiges seebivees, millele juurde lisatud veidi söögiõli, pigistatakse välja ja pannakse nõõrile kuivama. Kuivamise ajal aetakse kindad kord kätte ja hõõrutakse käsi teineteise vastu. Kuivatatakse pikamööda päikesest varjulises aga õhurikkas kohas. Värvilistele kinnastele lisatakse värvi uuendamiseks loputus seebivette leotatud sahvranil vedelikku või ookrit kuni saab soovitud värv. Pruunikate kinnaste värvi uuendamiseks tarvitatakse ka kanget teed. Kui kindad väga mustad, siis pannakse vette natukene tinkpiiritust. Kallimaid seemisnahast kindaid pestakse bensiinis. Selleks valatakse bensiin mingi kindla kaanega nõusse ja soojendatakse soojas vees. Pannakse kindad sisse, kaetakse pealt kinni ja lastakse umbes pool tundi seista. Siis loksutatakse nõu ühes kinnastega ja vahetatakse must bensiin puhtaga, ning kuivatatakse nagu eelpool kirjeldatud. Kuivamise ajal hõõrutakse kindaid üksteise vastu ja vahele riputatakse vastavat värvi puudrit. See teeb kindad pehmemaks.

161. Valgete viltkübarate puhastamine.

Kübar tõmmatakse mõne ümmarguse asja pääle

ehk topitakse täis, et puhastamise ajal vorm ei muutuks ja hõõrutakse siis ettevaatlikult peene heledavärvilise liivapaberiga. Siis tehakse segu:

4 söögilusikat piiritust
4 söögilusikat salmiakku ja
2 teelusikat keedusoola

ning puhta lapi abil puhastatakse kübart selle seguga. Lõpuks hõõrutakse talki või kartulijahuga üle.

162. Põrgukivi plekid,

Põrgukivi tekitab pesusse mustad plekid ja kauem seistes sööb katki riide. Et neid plekke kaotada, tuleb kloorkaltsiumi (*calcium chloratum*) soojas vees sulatada ja selle seguga leotada plekke. Kui plekk valgeneb (kabvatub), siis leotada seda tinkpiirituses mõni minut ja hästi tublisti pesta läbi mitme külma vee. Kui plekk esimese korraga ära ei kao, tuleb korrata toimingut.

163. Tindiplekid kõige õrnematest riidetest võetakse välja piimaga. Piim valatakse näiteks alus-tassile ja hoitakse plekiline koht seal sees, kuni kaob plekk.

164. Tindiplekid villasest riidest ja vaipadest võetakse välja piimaga. Tindiplekile tilgutatakse piima ja kuivatatakse puuvillatopikesega. Seda korra-takse mitu korda. Viimaks pestakse plekk sooja see-biveega ja kuivatatakse. Vanade tindiptekkide välja-võtmiseks peab tarvitama sooja piima ja piimal tuleb lasta kauem plekil seista.

165. Tindiplekkide väljavõtmine valgest lina-sest või puuvillasest riidest.

Värske tindiplekk kaetakse esmalt mõlemalt poolt riidet kuivatuspaberiga. See imeb endasse lahtise tindi. Siis kastetakse plekiline koht puhtasse vette (ilma see-bita), väänatakse vesi täiesti välja, leotatakse sidruni-

mahlaga ja pannakse päikese kätte kuivama. Kui plekid kohe ei kao, tuleb seda toimingut korrata. Talvel, kui päikest ei ole, võetakse tindiplekid järgmiselt välja. Peenikeseks riivitud seebi pääle tilgutatakse mõni tilk täiesti keeva vett ning siis lisandatakse sinna tinkpiiritust, nii et seep selles sulab. Nüüd pestakse selles segus enne kuumas vees leotatud ja välja väänatud plekki, kui see alles kuum on ja oblikahappega hõõrutakse üle.

166. Tindiplekid villase riide seest

võetakse välja sel teel, et neid leotatakse kõige parema glütseriiniga ja pestakse sooja seebiveega. Alisariintindi plekid kaovad, kui neid leotatakse viinakivihappes.

167. Tindiplekid valgest pesust

võetakse välja vees sulatatud viinakivihappega, mis seda kangem peab olema, mida vanem on tindiplekk.

168. Tindiplekid paberist

võetakse välja järgmise seguga :

Kloorlupja (Calcar chlorat.)	10 g
Puhast vett	15 g
Äädikhapet	3 g

Kloorlubi segatakse veega ja mõne aja pärast, kui vedelik selginud, valatakse ta pudelisse ning lisandatakse äädikhape. Plekiline koht niisutatakse selle vedelikuga, pressitakse kuivatuspaberiga üle ja kuivatatakse hästi.

169. Tindiga kirjutatud kirja või tindiplekkide väljavõtmine paberist.

Et ükskõik missuguseid tindijälgi paberilt kaotada, selleks on osutunud pikaajaliste katsete järele järgmised vedelikud ja toimingud kõige sobivamaks.

Esmalt tehakse kaks vedelikku, mis kahes klaasikeses klaaskorgi all alal hoitakse, ja nimelt:

Vedelik nr. 1.	Sidrunhapet . . .	52 g
	Vett	350 sm ³

segatakse kuni hästi on sulanud

Vedelik nr. 2.	Kloorlupja . . .	150 g
	Vett	250 sm ³

Segatakse hästi ja jäetakse seisma umbes nädalaks ajaks vahetevahel loksutades, siis valatakse klaaskorgiga pudelisse.

Tarviduse korral mingisuguse kirja paberist väljavõtmisel niisutatakse kirja esmalt vedelikuga nr. 1 umbes paar minutit, kuivatatakse puhta ja valge kuivatuspaberiga. Siis tilgutatakse paar tilka vedelikku nr. 2 peäle, mille järele plekk või kiri kaob. Peäle seda leotatakse paberit puhta veega ja lastakse kuivada. Juhul, kui paberile jääb kollakas plekk, tuleb vedelik nr. 2-le lisandada veidi vett.

170. Tindiplekke paberist

saab välja võtta ka vihmavee ja väävelhappe seguga, mõlemaid ühepalju. Pleki kadumise järele tuleb paber puhta veega puhtaks pesta.

171. Tindiplekid puu seest

võetakse välja sooja õllega, millega plekikohta niisutatakse ja õllep puu sisse lastakse imbuda.

172. Petrooleumiplekid riidest ja paberist

võetakse välja sel teel, et plekiline koht kaetakse mõlemalt poolt riidet või paberit kuivatuspaberiga ja triigitakse kohta tulise triikrauaga.

173. Sidrunhappe värsked plekid

kaovad pesust, kui neid ammoniakkiga niisutatakse.

174. Äädika- ja muud happplekid pesust

võetakse välja puhta veega või sooja kloorveega ja

värvilisest riidest ammoniakkiga, mis riidevärvi õrnuse ja värvi kohaselt peab olema lahja.

175. Hallitusplekid riidest

võetakse välja keeva veega niisutades, kuhu umbes $\frac{1}{2}$ liitri vee kohta supilusikatäis keedusoola ja teelusikatäis salmiakku on lisandatud. Niisutatud kohad lastakse 2—3 tundi seista värskes õhus ja pestakse siis puhta veega puhtaks.

176. Vereplekid

kui nad on värsked, kaovad külma pehme veega pesemisel. Vanad vereplekid tuleb külmas lehelises seni leotada, kuni nad kaovad. Kindlasti kaovad vanad vereplekid, kui neid seebiga pestakse, keedetakse ja kloorvees leotatakse ning loputatakse. Juhin tähelepanu sellele, et vereplekke ei tohi iial pesta keeva veega, sest niisugused plekid on nagu roosteplekid ja nendega tuleb siis toimida nagu roosteplekkidega.

177. Hobusevahu plekid riidest

kaovad, kui neid sooja põletatud viinaga ja seebiga pestakse.

178. Heeringaplekid kaovad,

kui neid pestakse veega, millele mõni tilk salmiakpiiritust lisandatud.

179. Tolmu- ja mudaplekid riidest

pestakse välja puhta veega, aga siidriidele hõõrutakse piiritusega segatud munarebu, kaabitakse jälle ära ja hõõrutakse vette kastetud lapiga puhtaks.

180. Roosteplekkide väljavõtmine pesust.

Penikeseks hõõrutud viinakivihapet niisutatakse vees, määratakse roosteplekkidele ja pestakse siis soojas vees puhtaks.

Ka sidrunimahl on selleks väga häa. Mahl aetakse tassiga keevas vees kihisevalt palavaks, kastetakse sinna plekiline koht, lastakse seista mõni aeg ja pestakse leige veega puhtaks. Ka võib teha nõnda, et sidrunimahl pannakse plekile ja plekiline koht hoitakse vastu mingisugust kuuma asja, nagu kuum teemasin. Võib ka kuuma triikrauaga üle triikida. Värvilisest puuvillasest riidest võetakse roosteplekid välja sidrunhapu veega, villasest riidest lahjendatud soolhappega ning harilikust pesust soojas vees sulatatud oblikahappega või ka lahja soolhappega.

181. Roosteplekkide väljavõtmine suvel.

Kuivad plekid niisutatakse mõlemalt poolt seebiga ja pannakse rohule päikese kätte. Seda toimetatakse mitu päeva, kuni plekid kaovad. Õige vanad roosteplekid tuleb enne petrooleumi sees mõni tund leotada, siis mitmes keevas vees hästi loputada, hõõruda ja kuivatada; siis mõlemalt poolt uuesti seebiga kokku hõõruda ja rohule panna päikese kätte.

182. Roosteplekkide kaotamine metallasjadelt.

Roosteplekk metallasjal määratakse esmalt petrooleumiga ja hõõrutakse siis korgiga, kuni plekk kaob. Kui aga plekk ei taha kaduda, tuleb teha kasepuutuhast ning petrooleumist paras taigen ja sellega plekki hõõruda korgi abil.

183. Roosteplekkide kaotamine valgest pesust.

Võetakse kas sidruni- või oblikahapet ehk ristikeina soola, riputatakse peenendatult märjale plekile ja lastakse päikese käes seista. Kui plekk kadunud siis pestakse plekilist kohta tublisti.

184. Öunaplekkide kaotamine pesust.

Plekilist kohta hõõrutakse sidrunihappe lahuga ja pestakse vihmaveega üle.

185. Piirituseplekid poleeritud asjadelt kaovad, kui neid kohti hõõrutakse äädikaga.

186. Kohviplekid laudlinadest kaovad, kui neid glütseriiniga hõõruda ja pärast sooja veega pesta. Samuti kaovad kohviplekid laudlinast, kui neid hõõruda leigesse vette segatud munakollasega.

187. Kohvi-, schokolaadi- ja teeplekid hõõrutakse munarebust ja glütseriinist valmistatud seguga, pestakse sooja veega ja triigitakse niiskelt sooja triikrauaga. Ka vananenud plekid kaovad täiesti.

188. Puuvilja, nagu : õunte, marjade ja punase viina plekkide väljavõtmine.

Plekiline koht (mitte värvilisel riidel) kastetakse keeva piimasse, hõõrutakse selles ja loputatakse esmalt keeva, siis jaheda ja viimaks külma veega. Kui veel on näha pleki jälgi, tuleb plekiline koht mõlemalt poolt riidet värske looma- või searasvaga määrada ja mõni tund hoida kuivas soojas kohas, siis hästi sebiga hõõruda ja lasta uuesti mõni tund seista. Pääle seda täiesti keeva piimaga üle valada, sellesse öökspäevaks ligunema jätta ning siis veega puhtaks pesta.

189. Õunte, marjade, veini-, punshi-, likööri- ja tubakaplekid

kaovad, kui neid kohe pestakse külma veega, piiritusega või rõõsa piimaga. Vananenud plekke tuleb aga niisutada keeva kloorveega, seni kuni nad kaovad, ja siis külma veega hästi loputada.

190. Punase veini plekid riidest

kaotatakse järgmiselt: Riie kastetakse leigesse vette, väänatakse kuivaks ja hoitakse põlev väävlitikk pleki all, nii et väävliaur plekist läbi tungiks, mille järele riie puhtaks pestakse vees.

191. Valgest pesust punase riide värviplekkide väljavõtmine.

Paarkümmend grammi värsket kloorlupja lahustatakse külmas vees, kurnatakse läbi lapi ja pleekinud koht kastetakse sellesse lahusse. Kui plekk selle järel ei ole kadunud, siis kastetakse veel äädikavette ning loputatakse mitme külma vee läbi.

192. Joodiplekkide väljavõtmine valgest riidest.

Kartulijahust tehakse kliister ja määratakse plekiline koht üle ning lastakse seista kuni plekk muutub siniseks. Siis pestakse puhtaks.

193. Veiniplekid riidest kaovad,

kui plekiline koht leotatakse vulinal keevas vees.

194. Rohu-, marja- ja punase tindi plekid

võetakse välja valgest pesust sooja kloorveega või auruga ja värvilistest riidetest sooja seebivee või ammoniakiga.

195. Puu- ja taimeõli plekkide väljavõtmine.

Kõik need plekid võetakse välja harilikult bensiniga, kuid bensin jätab aga õrnvärvilistesse ja heledatesse riidesse sõõrid. Sellepärast on parem plekke välja võtta järgmiselt. Kartulijahust ja soojast veest tehakse kaunis kõva taigen ja määratakse sellega plekk mõlemalt poolt riidet kokku, lastakse täiesti kuivada ja kaabitakse siis taigen noaga maha.

196. Piimaplekkide väljavõtmine.

Õrnvärvilistest riidetest kaovad piimaplekid, kui neid glütseriiniga määratakse, umbes veerand tundi seista lastakse, leige veega puhtaks pestakse ning pahemalt poolt triikrauaga kuivaks triigitakse.

Tumedavärvilistest riidetest kaotatakse plekid järgmise seguga :

Tinkpiiritust	8 supilusikatäit
Piiritust 45 kr.	8 supilusikatäit
Soola	2 supilusikatäit

Kõik need ained segatakse ja niisutatakse selle seguga plekke. Pärast pestakse leige veega puhtaks.

Siidiriidest võetakse piimaplekkide järgmiselt välja. Tehakse esmalt segu:

Glütseriini	10 supilusikatäit
Tinkpiiritust	1 supilusikatäis

Selle seguga niisutatakse plekk esmalt ja kuivatatakse. Siis pannakse siidiriie kahe õhukese riide vahele, hoitakse keeva vee auru kohal ning triigitakse pärast kuivaks.

197. Rasvapekke võetakse välja

valgest pesust seebi- või soodaveega, värvilisest riidest seebiga või salmiakkiiritusega ja siidiriidest munarebuga, bensiiniga, eetriga või magneesiga.

198. Tökati-, rasva-, õli-, või- jne. plekke

võetakse välja järgmiselt. Riie tehakse plekilise koha ümbruses hästi märjaks ja hõõrutakse bensiini või tärpentiiniga. Siis pannakse plekile tükk kuivatuspaberit ja triigitakse palava triikrauaga paberi päält ning loputatakse mitmel korral sooja veega. Värsked rasvapekid kaovad, kui neid sooja veega või tinkpiiritusega pestakse. Siidiriidest on soovitatav rasvapekke välja võtta bensiiniga, tinkpiiritusega või magneesipulbriga. Ka kuum piiritus on väga häa vahend.

199. Tõrvapekkide väljavõtmine musliinist.

Pleki kohta niisutatakse puhastatud tärpentiinis tükk aega. Siis pannakse pleki koht mingi kokkupandud riide peale, kastetakse puhastatud tärpentiinisse ja hõõrutakse ettevaatlikult pleki kohta. Selle järele pestakse plekk viinaga üle ja triigitakse läbi õhukese riide siledaks.

200. Värnitsa- ja tärpentiinisegu plekid võetakse pesust välja atsetooniga.

201. Tökatiplekke igasugusest riidest

võetakse kergesti välja, kui plekulist kohta esmalt mõlemalt poolt riidet mingi taimeõliga, nagu puu- ehk poomõliga, linaseenneõliga jne. kokku määratakse ja seniks seisma jäetakse, kuni õli on imbunud plekisse. Siis pestakse plekiline koht keeva seebiveega puhtaks ja loputatakse külma veega.

202. Vaigu-, vaha-, tõrva- ja rasvaplekid

kaovad, kui neid järgmise seguga hõõrutakse;

Piiritust 95 kr.	29 g
Kanget salmiakuvaimu	8 g
Bensiini	2 g

Kõik need ained segatakse ja tarvitatakse.

203. Vankrimäärdeplekkide väljavõtmine.

Plekiline koht leotatakse esmalt soojas vees, hõõrutakse siis tärpentiiniga tublisti kokku, kaetakse kuitatuspaberiga, triigitakse kuuma triikrauaga ning pestakse keevas seebiveses puhtaks.

204. Vankrimäärdeplekke värvilistest riidest

võetakse välja järgmiselt. Plekiline koht leotatakse esmalt vees, kaetakse siis mingi rasvaga, seebitatakse ja jäetakse umbes 5 minutiks seisma. Siis hõõrutakse tärpentiiniga ja keeva veega kordamööda; kuni plekk kadunud. Kui plekk veel täiesti pole kadunud, kaetakse ta uuesti tärpentiini ja munakollase seguga, milleline segu pärast riidelt kaabitakse, ja pestakse keeva veega puhtaks.

205. Steariini- ja vahaplekid riidest

kaovad, kui neid enne noaga kaabitakse ja siis kõva piiritusega leotatakse.

206. Steariini- ja vahaplekkide väljavõtmine sammetist ja plüüshist.

Plekid tehakse tärpentiinpiiritusega sulaks ja kaetakse kuivatuspaberiga, mille kohal siis kuum triikraudlennus hoitakse. Pärast hõõrutakse plekilist kohta piiritusega ja harjatakse viimaks pärikarva.

207. Tapetist õliplekkide väljavõtmine.

Harilik savi segatakse külmas vees parajaks pudruks, kaetakse sellega plekk ilma hõõrumata ning lastakse umbes 12 tundi seista. Siis eemaldatakse puder ja harjatakse tapet puhtaks. Kui plekk veel kadunud ei ole, tuleb toimingut korrata.

208. Pigi-, õli-, rasva- ja vahaplekkide võetakse välja järgmise seguga:

Viina	100 g
Salmiakkiiritust	35 g
Bensiini	15 g

Esmalt segatakse viin ja bensiin ja lisandatakse siis salmiakkiiritus.

209. Õliplekkide väljavõtmine paberist

Paberil olev õliplekk kaetakse peenikese kriidiga ja pannakse paber ühes kriidiga 24 tunniks raske vajutise alla kahe lauakese vahele. Siis võetakse paber välja, harjatakse kriidist puhtaks ja plekid on peaaegu täiesti kadunud.

210. Õliplekke riidest

võetakse välja harilikult tärpentiiniga või mis veel parem, salmiakkiiritusega.

211. Õlivärvi plekid,

mis koguni mõned aastad vanad, tulevad välja, kui neid leotatakse ja hõõrutakse tinkpiirituse ja tärpentiini segus, võttes mõlemaid ühepalju.

212. Lubja ja lehelisplekke

võetakse välja valgest pesust lihtsalt veega, värvilisest riidest ja siidist — veega lahjendatud sidrunhappega.

213. Mustade siidipaelte ja riiete puhastamine.

Pruugitud ja halliks läinud siidipaelad või -riie harjatakse esmalt hoolega puhtaks ja hõõrutakse siis õlle või metsamünditeega. Ka on soovitav hõõruda siidipaelu ja riidet äädika ja vee seguga (mõlemaid ühepalju), mis siidi läiget värskendab.

214. Steariiniplekkide väljavõtmine mööbli-kalevist.

Esmalt kaabitakse noateraga liigne steariin ja kaetakse siis keeva veega niisutatud kartulijahuga paksu korrana ning lastakse täiesti kuivada. Siis puhastatakse plekiline koht jahust ja plekk on kadunud.

215. Plüüshmööbli puhastamine.

Esmalt klopitakse mööbel tolmust puhtaks. Toas kloppimisel on soovitav mööbel katta enne kloppimist külmas vees märjaks kastetud ja kuivaks väänatud linase riidega, et tolm laiali ei lendaks. Pääle tolmust puhastamist kastetakse pehme villane lapp petrooleumi ja hõõrutakse sellega puhtasklopid plüüshi, mille järele see omandab endise pehmuse ja läike, kuna petrooleumilõhn pea kaob.

216. Põrandavaipade puhastamine.

Vaibad laotatakse laiali ja hõõrutakse keedetud teelehtedega ning niisutatakse kange soolveega, mille järele vaibad näevad välja nagu uued.

217. Pehmele viltkaabude puhastamine.

Pehmeid viltkaabusid hõõrutakse pärikarva ja võimalikult kuivalt, järgmise seguga :

Keedusoola	2 osa
Piiritust	11 osa
Ammoniakki	10 osa

Pärast harjatakse puhta harjaga puhtaks.

218. Valgete viltkaabude puhastamine.

Valmistatakse magneesiumist ja veest hästi paks segu, määratakse sellega kaap üleni kokku ja lastakse kuivada. Kui magneesium kuivanud, harjatakse harjaga puhtaks.

219. Kollased klaveriklahvid

puhastatakse valgeks bensiini ja magneesiumi seguga

220. Vahariide puhastamine

Vahariiet puhastatakse esmalt lapiga ja leige veega. Siis valatakse peale veidi piima ja hõõrutakse uue lapiga üle ning poleeritakse kuiva villase lapiga.

221. Punase tindiplekke

pesust võetakse välja sinepiga. Sinep määratakse pleki peale ja lastakse mõni minut seista ning pestakse puhtaks. Kui plekk kohe ei ole kadunud, tuleb toimingut korrata.

222. Heeringaplekid kaovad,

kui üks teelusika täis viinakivi haput sulatatakse 1 liitri vees ja leotatakse selles heeringaplekki umbes 24 tundi, mille järele nühitakse plekikohta soodaveega.

223. Värnitsaplekid kaovad,

kui need tehakse kokku sooja tärpentiiniõliga ja pestakse seebivees puhtaks.

V Metall- ja klaasasjade puhastamisvahendeid.

224. Värviga kokkukuivanud aknaklaase

niisutatakse esmalt äädikaga või lahjendatud soolhappaga ja pestakse siis puhta veega puhtaks.

225. Ölivärvijätiste puhastamine.

Ölivärvijätiseid saab asjadelt, mida uuesti taetakse värvida, kergesti maha hõõruda, kui neid äädikahapus amüülis (amylum acet.) leotatakse ja pärast piirituse või tärpentiiniga hõõrutakse.

226. Haisvate pudelite puhastamine

on väga kerge, kui pudelisse natuke pipart raputatakse, sooja vett täis valatakse ning seista lastakse. Pärast loputatakse pudelit külma veega.

227. Rasvaste pudelite puhastamine.

Täidetakse umbes $\frac{1}{4}$ pudelit pudrusarnase kohvipaksuga ja loputatakse hoolega kõigilt külgedelt, mille järele pudel pestakse puhta külma veega puhtaks.

228. Kopitanud lõhn pudeleist ja keedupottidest

kaob, kui nad täidetakse veega, milles mõni tera ülimangaanhaput kaaliumi sulatatud, mõni tund seista lastakse ja siis külma veega puhtaks pestakse.

229. Pudelite puhastamine.

Kartul lõigatakse tükkideks, pannakse pudelisse, valatakse natukene vett peale ja lastakse seista umbes 10 minutit, mille järele loksutatakse puhtaks. Kartuli asemel võib tarvitada ka peenendatud munakoori.

230. Peenemaid raud- ja terasasju puhastatakse järgmiselt:

Tinatuhka	12 g
Põdrasarvepulbrit	6 g
Piiritust	20 g

Kõik need ained segatakse ja hõõrutakse asju selle seguga pehme nahklapi abil.

231. Roostetanud asjade puhastamine on kerge linaseemneõlist ja kivisöetolmust tehtud määrdega, mis määratakse riidelapile, lastakse kuivada ja tarviduse korral hõõrutakse selle lapiga asju.

232. Roostetanud atrade puhastamine.

Adra roostetanud osad määratakse enne kündmist karboliineumiga. See võtab rooste lahti ja maaga kokkupuutudes on ader pea läikiv ning sile.

233. Marmori puhastamine.

Mormor määratakse petrooleumiga, lastakse vähe seista, hõõrutakse kuivaks, tehakse siis seebiga kokku ja hõõrutakse nüüd kuivaks ning läikivaks

234. Kipsist kujude puhastamine.

Segatakse ja sulatatakse koos:

Peenikeseks tehtud steariini	2 osa
Petrooleumi	9 osa

ja selle soojendatud seguga vööbatakse kujud üle, mille järele nad ilusaks ja läikivaks muutuvad.

235. Lampide puhastamine

on salmiakkuga kõige parem. See võtab pääle hari-liku musta ka lambitoru ümbert põlemismusta ära ja teeb lambi nagu uueks.

236. Pehkinud-kopitanud lõhn puuanumatest (vaadid, panged, toobrid jne.)

kaob, kui nad täidetakse veega, millesse segatud kas rukkijahu või nisukliisid, kaetakse kinni ja lastakse

seista, kuni vedelik läheb käärima. Hoitakse siis seda käärivat vedelikku paar päeva anumad, mille järele anum puhta veega puhastatakse.

237. Pudeleid ja puuanumaid petrooleumi- lõhnast

puhastatakse sel teel, et nad täidetakse veega, millele lisandatud kustutamata lupja. Lastakse mõni aeg seista ja pestakse siis puhtaks.

238. Plekkpangede ja teiste sarnaste anu- mate puhastamine

on kerge, kui neid hõõruda tärpentiiniga. Ka kõige mustemad anumad lähevad päris puhtaks.

239. Nugade ja kahvlite puhastamine

on kerge, kui toores kartul lõigatakse pooleks, telliskivipulbrisse või lubjasse kastetakse ning sellega hõõrutakse.

240. Nugade sibulalõhnast puhastamiseks tuleb neid kohe pärast sibulate lõikamist soolaga hõõruda, mille järele sibulalõhn kaob.

241. Teekannu puhastamine teepärast,

mis kannu sisemistele külgedele ja kannu tilla koguneb, on kerge, kui kann täita keeva veega, panna sinna hulka noaotsatäis boorhapet ja lasta riidega üleni kaetult mõni aeg seista, mille järele kann puhta veega puhtaks pestakse.

242. Nikeldatud ja pronksitud asjade

puhastamiseks on petrooleum väga häa. Asjad leotatakse petrooleumis ja kui must lahti läinud, hõõrutakse villase lapiga puhtaks.

243. Nikeldatud asjadelt plekkide kaotamine.

Vananenud plekid kaetakse esmalt lahjendatud soolhappega ja hõõrutakse siis poleermullaga (trippeliga)

puhtaks. Ka on soovitav järgmine toiming: võetakse 1 osa väävelhapet ja umbes 50 osa piiritust, segatakse ja kaetakse selle seguga plekk, lastakse mõni sekund seista ja pestakse esmalt hoolsasti veega puhtaks ning hõõrutakse siis peenikese saepuruga kuivaks.

244. Hõbeasjade puhastamine

Valget kõva seepi	30 g
Puhastatud kriidipulbrit	100 g
Vett	36 g

Seep lõigutakse peenikesteks tükkideks ja sulatakse tulel vees, lisandatakse siis kriit, mille järele hästi segatakse, nii et tuleb ühetaoline mass. Sellest vormitakse soovitavad tükid, millega hõbedat väga hää puhastada. Hõbelusikaid puhastatakse munakollasest kõige paremini nõega. Valgeid email- ja hõbeasju pruunikasmustadest plekkidest puhastatakse niiske soolaga.

245. Vasepuhastuse vedelik.

Oblikhapet	31 g
Piiritust	33 supilusikat
Tärpentiini	2
Vett	3 liitrit

Kõik need ained segatakse ja kallatakse pudelisse. Vaskasjad määratakse selle seguga ja hõõrutakse kuiva lapiga kuivaks ning läikima.

246. Vasknõude puhastamine.

Vasknõu saab kergesti puhtaks, kui see äädikas niisutatud saviga kokku määratakse ja kuiva lapiga läikima hõõrutakse. Ka lähevad vaskasjad puhtaks, kui villane lapp kastetakse heeringa-soolvette ja sellega nõhitakse ning pärast kuiva lapiga hõõrutakse. Ka oblikhappe ja sooda segu on väga hää. Anumad omandavad imeilusa läike.

247. Vaskosade puhastamine

on kerge tinkpiirituse ja telliskivipulbriga. Määratakse nendega kokku ja pärast hõõrutakse vana ajalehe paberiga puhtaks.

248. Pronksasjade puhastamine.

Kuivatatud sigurid tambitakse pulbriks ja tehakse neist veega taignasarnane segu. Seda määratakse asjadele, hõõrutakse hästi harjaga, pestakse pärast veega puhtaks ja pannakse sooja kohta kuivama.

249. Alumiiniumnõude puhastamine.

Kõik mustaks läinud alumiiniumnõud, kui neid keedetakse õunakoortega, muutuvad ilusaks ja läikivaks. Ka puhastab väga hästi järgmine segu:

Booraksit	1 osa
Tinkpiiritust	1 osa
Vett	2 osa

250. Metallasjade puhastamiseks

on sigarituhk väga häa.

251. Pärlmutrit puhastatakse

kriidi ja veega.

VI Mööbli puhastamise vahendeid.

252. Mööbli poleervedelik.

Värnitsat	48 g
Tärpentiini	48 g
Viinamarjaäädikat	48 g

Kõik need ained segada. Enne tarvitamist loksutada, sest seistes jaguneb segu kahte ossa. Seda segu määratakse pehme villase lapiga mööblile ning hõõrutakse kiiresti ja tugevalt kuivaks, mille järele mööbel omandab suurepärase läike.

253. Poleeritud mööblist plekkide väljavõtmine.

Kui poleeritud lauale pannakse mingi kuum nõu, siis tekib sellele kohale valge plekk. Need plekid tuleb sigurituhaga üle riputada ja mõne aja pärast villase lapiga puhtaks hõõruda.

254. Vana poleeri uuendamine.

Värnitsat	10 g
Väävlieetrit	15 g
Tärpentiini	100 g
Bensiini	100 g

Kõik need ained segatakse, määratakse pehme villase lapiga mööblile ja hõõrutakse, kuni need hakkavad läikima.

255 Lihtne vana poleeri uuendamine.

Sulatatakse 1 osa vaba ja 2 osa tärpentiini või petrooleumi väiksel tulel ettevaatlikult. Sellest saab suurepärase pasta, mida lapikesega mööblile määratakse ja kuiva pehme lapiga hõõrutakse, kuni mööbel omandab suurepärase läike

256. Mööbli poleerpasta.

Vaha	40 g
Kolofooniumi	10 g

Veneetsia tärpentiini	6 g
Harilikku tärpentiini	30 g

Sulatatakse vaha ja kolofoonium ettevaatlikult tulel veneetsia tärpentiini sees ja lisandatakse leigeks tehtud harilik tärpentiin. Kõige enne pestakse mööbli pind sooja seebiveega puhtaks, määratakse siis seda pastat pääle ja pehme lapiga hõõrutakse läikima

257. Veeplekid poleeritud lauvalt kaovad,

kui neid vee ja petrooleumiga hõõrutakse ning pärast kuiva villase lapiga puhastatakse.

258. Mattläike polituur mööblile.

Tärpentiini	$\frac{1}{2}$ liitrit
Vaha	140 g

Tärpentiin ja vaha sulatatakse ettevaatlikult tulel ja lisandatakse 1 liiter sikatiivi, mille järele kogu segu hästi segatakse, ning polituur on valmis. Seda polituuri määratakse pintsliga mööblile ja hõõrutakse pehme lapikesega, kuni ilmub ilus mattläige, mis ei karda ka vett

VII Seepe.

259. Lihtne seep.

Ilma kontideta rasva	1600 g
Seebikivi	450 g
Kolofooniumi	400 g
Vett iga 400 g rasva kohta umbes	$\frac{1}{2}$ liitrit.

Kui seebirasv on värske ja mage, siis võetakse iga 2000 g rasva kohta ka umbes 100 g soola. Vesi, rasv ja seebikivi pannakse katlasse ja aetakse keema. Kolofoonium pannakse keetmise ajal juurde. Keetmist alustatakse suurema tulega, jätkatakse aga väikse tulega, seebisegu alaliselt aegamööda segades. Keetmine kestab umbes 2 tundi. Seep saab hää ja on valmis, kui ta katlas ühes mõlaga liigub ja pajast lahti hoidub ning on otsekui munaröög. Pääle keetmist vala-

takse seep teise anumasse ja lastakse hanguda.

260. Seebipära seep.

Seebipärast keedetakse päraseepi:

Seebipära	8 kg
Kolofooniumi	400 g

Pannakse katlasse ja keedetakse nagu harilikku seepi.

261. Häa valge seep.

Puhast rasva	1600 g
Seebikivi	450 g
Pehmet vett	4 ⁴ / ₅ liitrit

Kõik need ained pannakse katlasse ja keedetakse tund aega, lisandatakse siis 200—300 g soola ja keedetakse veel $\frac{1}{4}$ tundi. Pääle keetmist valatakse anumasse ja lastakse seista teise päevani. Lõigatakse parajateks tükkideks.

262. Kuidas keeta hästivahutavat seepi.

Kui tahetakse, et keedetud seep hästi vahutaks, siis tuleb võtta keskmiselt iga 1500—1600 g rasva ja 400—500 g seebikivi kohta umbes 130—135 g petrooleumi, mis lisatakse keetmisel seebile juurde, ning keedetakse $\frac{1}{2}$ tundi rohkem kui harilikult. Sedaviisi keedetud seep vahutab hästi; petrooleum ei anna aga mingit lõhna

263. Kookosseep.

Esmalt valmistatakse seebilehelis (libe), milleks sulatatakse 400 g seebikivi 800 g soojas vees, lastakse see segu seista paar tundi, valatakse siis teise anumasse ja seebilehelis tarvilises kõvaduses on valmis. Nüüd sulatakse 800 g kookosõli õige väiksel tulel täiesti sulaks, kusjuures aga soojus üle 30° C ei tohi tõusta, ja kurnatakse. Siis valatakse sulasse kookosõlisse peenikese joana alaliselt ümber segades 400 g seebilehelist, mille temperatuur üle 15° C ei tohi tõusta. Nüüd segatakse segu alaliselt, kuni ta muutub täiesti

ühetaoliseks seebimassiks. Soovikorral võib lisandada lõhnaks mõni tilk lõhnaõli ja soovitudkarvalist värvi ja lastakse seista 12 tundi, mille järele seep on valmis.

264. Valge tualettseep.

Esmalt valmistatakse seebilehelis järgmiselt: Sulatatakse 1 kaaluosa seebikivi 3 kaaluosas soojas vees täiesti. Saadakse tarvilise kõvadusega lehelis tualettseebi jaoks. Nüüd kaalutakse:

Puhast, magedat sulatatud rasva	. 240 g
Puu- või päevalilleseemneõli	. 80 g
Eespoolvalmistet seebilehelist	. 320 g
Mündi- või mirbaniõli	. 1 g

Rasv ja puu- või päevalilleseemneõli pannakse katlasse ja sulatatakse täiesti. Kui sula segu prügisid või mirgisuguseid muid kõrvalaineid sisaldab, siis kurnatakse ta läbi peenikese sõela ja jahutatakse täpselt 40° C-ni. Valmistatud seebilehelis soojendatakse täpselt 25° C-ni. Nüüd segatakse sula rasva segu kiiresti ja valatakse sinna aegamööda, aga tugeva joana seebilehelis ning jätkatakse segamist ilma tuleta viis minutit, kuni kogu segu muutub ühetaoliseks valgeks massiks, seebimassiks. Siis lisandatakse soovitavalõhnalist õli lõhnaks, segatakse hästi ja valatakse kuhugi anumasse või vormi, kus kinnikaetult ilma liigutamata lastakse seista 24 tundi, mille järele seep on valmis.

265. Ehtne kollane seep.

Kollane seep valmistatakse samuti nagu valge tualettseep, kuid puu- või päevalilleseemneõli asemele võetakse sama palju kolofoniumi.

266. Tärpentiiniseep.

Tärpentiiniseep valmistatakse samuti, nagu eespool näidatud valge tualettseep, ainult selle vahega, et eespool kirjeldatud tualettseebi portsjonile valatakse ühes seebilehelisega 16 g tärpentini juurde.

267. Petrooleumiseep.

Petrooleumiseep valmistatakse samuti nagu eespool kirjeldatud valge tualettseep, ainult seebilehelise valamisega ühtaegu valatakse juurde ka 16 g petrooleumi.

268. Mandliseep.

Mandliseep valmistatakse samuti kui eespool kirjeldatud valge tualettseep, kuid tähendatud seebiportsjonile lisandatakse umbes 1 g bergamottõli ja 0,5 g mõrumandliõli.

269. Iludusseep.

Hääd valget seepi	40 g
Mandliõli	20 g
Viinakiviõli	20 g
Sidrunimahla tarviline osa.	

Valge seep sulatatakse sidrunimahla sees täiesti ning lisandatakse mandli- ja viinakiviõli. Nüüd segatakse segu, kuni ta muutub paksuks ja tardub. See seep teeb näonaha valgeks, siledaks ja pehmeks.

270. Hammaste puhastamise seep.

Thymoli (Thymolum)	0,50 g
Glütseriini	10 g
Põletatud magneesiumi (Magn. usta)	0,50 g
Booraksit (Natrium biborac.)	5 g
Piparmündiõli	25 tilka
Benzoetinktuuri (Tinet. benzoes)	10 tilka
Arstlikku seepi (Sapo medicatus)	30 g

Kõik ained segatakse hästi; see see on hammastele väga hästi.

271. Kartul seebi asemel.

Kui seepi käepärast ei ole, kuid tarvis pesu pesta, siis täidab kartul väga hästi seebi aset. Selleks otsustabeks tuleb kartulid hästi pehmeks keeta, et nad käte vahel kergesti laguneksid, ja siis nendega pesu pesta nagu hariliku seebiga. Pesu saab väga valge ja puhas.

272. Kanamunade seep.

Mäda kanamune	50 tk.
Seebikivi	400 g
Kolofooniumi	400 g
Vett	15 liitrit
Soola	2 peotäit

Vesi aetakse keema, lisatakse juurde seebikivi ja koorestvabastatud mädad kanamunad ning lastakse umbes pool tundi keeda, mille peale lisatakse juurde kolofoonium ja keedetakse uuesti 1—1½ tundi. Siis lisatakse juurde sool ja lastakse veel umbes ½ tundi keeda ning jäetakse hanguma. Peale kanamunade võib tarvitada ka pardi-, hani- ja varesemune.

VIII Mitmesuguseid kleepimis- ja parandamisvahendeid.

273. Põrandapragude kitt

Võetakse kuivaks pressitud kohupiima 1 kg, kustutamata lupja ½ kg ja põrandavärvi värvimulda ½ kg, segatakse kõik parajaks kitiks ja kititakse kohe põrandapraad kinni, sest kitt läheb ruttu kõvaks ja ei karda vett. Teine sama hää põrandapragude kitt on järgmine :

Liimi	20 g
Kriiti	52 g
Värnitsat	10 g
Põrandavärvilist värvi 2 osa.	

Need sulatatakse esmalt väheses vees ja siis segatakse kõik, et saaks paras kitt

274. Ahjupragude kitt.

Soola	100 g
Puutuhka	100 g
Vett tarviline osa.	

Sool ja puutuhk segatakse vees parajaks kitiks ja määratakse ahjupraad kinni.

Samuti on väga hää abjupragude kitt :

Savi	50 g
Tuhka	50 g
Soola	12 g

Kõik need ained segatakse ja kititakse sellega ahjupraod.

275. Kõva ja vastupidav liim.

Tärklis	$\frac{1}{2}$	teelusikatäit
Jahu	$\frac{2}{3}$	"
Keeva vett (vesi, mis vulinal keeb)	1	"

Kõik need ained segatakse, lastakse paar minutit seista, lisandatakse siis tavaline osa vett ning keedetakse parajaks paksuks. See liim on väga vastupidav ja ei määri paberit.

276. Veekindel liim.

Leotatakse kõige paremat tiseriliimi vees, kuni ta läheb täiesti pehmeks ja muredaks, aga veel alal hoiab oma endist kuju. Valatakse siis kõik vesi ära ja pannakse anumaga kuuma vette sulama, lisades juurde tarvilik osa linaseemneõli, et saaks paras liim. Kui segu hästi segatud ja liim sulanud, valatakse ta laiasuuga pudelisse. See liim kuivab kaua, on aga täiesti veekindel ja väga vastupidav.

277. Paberit klaasi pääle kleepida saab kõige paremini vahulelöödud munavalgega.

278. Hää paberiliim.

Suhkrut	12 g
Vett	36 g
Kustutatud lupja	3 g

Suhkur sulatatakse keevas vees ja lisandatakse lubi ning jäetakse kinnisesse pudelisse seisma mõneks ajaks. Sellel liimil on kõik gummi-araabikumi omadused.

279. Paberi kleepimine papile, puule ja kivile.

Kartulitärklisest tehakse paras kliister ja lisanda-

takse natuke liimivett ning tärpentiini. See kliister liimib hästi ja ei karda niiskust.

280. Tule- ja veekindel portselaan- ning klaas- asjade kitt.

Et portselaanasju tule- ja veekindlalt kittida, seks võetakse sulaklaasi (vedel klaas — кремнекислый натр) ja lubjavett ning hoitakse lahus, sest koos olles kivineb kitt ja muutub kõlbmatuks. Enne tarvitamist segatakse sula klaas ja lubjavesi, puhastatakse parandatava asja servad täiesti, määratakse siis selle seguga, pannakse kõvasti kokku ja jäetakse rahulikult seisma, kuni kitt kivineb.

281. Puu-, klaasi- ja portselaaniliim.

Kuiv kalaliim tambitakse haamriga esmalt tublisti läbi, tehakse siis tükikesteks ja pannakse mõneks tunniks likku külma vette. Pääle leotamist pannakse õige vähese veega tulele ja soojendatakse, kuni ta on täiesti sulanud, siis valatakse pudelisse. Tarvitamise korral pannakse pudel sooja vette, kuni liim läheb vedelaks, ja siis liimitakse.

282. Klaasi ja portselaani liimimine metallasjade külge.

Segatakse 2 kaaluosa tulist sulatatud liimi $\frac{1}{4}$ kaaluosa veneetsia tärpentiiniga ja liimitakse sellega soojakstehtud liimitavaid asju.

283. Kitt kivinõudele.

Kalaliimi	25 g
Äädikhapet	25 g

Need ained segatakse ja lastakse kristalliseeruda, mille järele peab segust saama siirupitaoline vedelik. Siis määratakse kas külmalt või soojalt murrukohtadele, seotakse asi kokku ja lastakse seista, kuni ta läinud kõvaks.

284. Klaas- ja portselaanasjade lõhede kinnikittimine.

Kolofooniumi	30 g
Seebikivi	10 g
Vett	50 g

Need ained keedetakse kõik koos, kuni tekib seep, ja lisatakse siis 45 g kipsi ning niipalju veet, et saab paras taigen ja määratakse praod kinni.

285. Klaasi või portselaani metalliga ja puuga kokku kittida.

Lisandatakse palavale liimivedelikule mõni tilk veneetsia tärpentiini ja määratakse palavalt enne soojaks tehtud kohad kokku.

286. Luu kleepimine teiste asjade külge.

Gummi-araabikumi või kalaliimi	10 g
Põletatud kipsi	40 g

Gummi-araabikum sulatatakse vees, lisandatakse kiiresti kips ja tarvitatakse otsekohe, sest see kitt kivi-
neb väga kiiresti.

287. Pää seest väljatulnud nugade ja kahvlite parandamine.

Kolofooniumi	10 g
Kriiti	6 g

Need ained hõõrutakse peeneks pulbriks ja pää seest väljatulnud noa või kahvli auk täidetakse selle pulbri-
seguga, aetakse noa või kahvli saba tuliseks ning tõu-
gatakse kiiresti pulbriga täidetud auku.

288. Rauast, malmist j. m padade ja kastrulite kitt.

Võetakse 2 kaaluosa väävlit ja 1 kaaluosa peenikest grafiiti. Väävel pannakse mingi vana kastruli sisse ja hoitakse tulel, kuni väävel hakkab minema paksuks. Lisandatakse siis segades grafiit ja jatka-

takse segamist, kuni segu muutub täiesti ühetaoliseks. Siis valatakse segu mingile raudplaadile või tasasele kivile. Kui on kõvaks hangunud, taotakse parajateks tükikideks. Nende tükikestega saab kergesti kinni joota padade ja kastrulite pragusid, kusjuures järgmiselt toimitakse. Tükike seda segu pannakse prao kohale ja tõmmatakse tulise rauaga üle. Siis kitib ta prao täiesti kõvasti kinni. On katlal või kastrulil auk sees, siis pannakse auku esmalt paras vasktükike ja kititakse selle seguga tulise raua abil kinni.

289. Kuidas lampe ruttu ja kõvasti kittida lambijala külge. Sulatatakse maarjajää plekkklusikas tulel ja valatakse vedelik kohe enne ärapuhastatud lambijalga ja vajutatakse petrooleuminõu sellesse. Maarjajää hangub ruttu ja muutub kivikõvaks.

290. Lambipääde kittimine klaasaluse külge.

Sulatakse 1 kaaluosa seebikivi 5 kaaluosas vees ja segatakse juurde kipsi, et saaks paras kitt, millega siis kititakse.

291. Kunstlik (järeletehtud) gummi-araabikum.

Suhkrut	12 kaaluosa
Kustutatud lupja	3 kaaluosa
Vett	36 kaaluosa

Kõik need ained segatakse, keedetakse läbi ja jäetakse seisma, kuni lubi vajub põhja ja järele jääb täiesti selge vedelik, mis kõvaks massiks tardub. See on hää kleepaine, mis näib kui gummi-araabikum.

292. Kummikalosside parandamine.

Parandatava kalossi koht puhastatakse piinlikult igasugusest tolmust ja mustusest. Samuti tuleb puhastada ka parajas suuruses paigatükk, mille servad noaga lõigatakse õhukeseks, et ta hästi sobiks parandatavale kohale. Siis määratakse parandatav koht ja paik vedela tooreskummiga (kautšuk) või, kui seda ei

ole, tärpentiinõliga ja pannakse paik kohale, kaetakse päält riidetükiga ja lastakse umbes 20—24 tundi paraja vajutise all kuivada. Paigatud koht saab kõva. Ka kolofooniumi sulatatakse piirituses ja selle seguga määratakse lõhkine koht.

293. Kummiliim.

Tooreskummi	25 g
Bensiini	50 g
Tärpentiini	65 g

Kõik need ained sulatatakse ja liim kummi parandamiseks on valmis.

294. Pudelisuud õhukindlalt sulgeda.

Kolofooniumi	100 g
Lakki	50 g
Vaha	50 g
Punast värvimulda	10 g

Kõik need ained sulatatakse väiksel tulel ja kui segu vedel, kastetakse pudelisuu sellesse.

IX Kodumaa taimedega värvimine.

295. Sibulakollane.

Villast lõnga	1 kg
Maarjajääd	130 g
Sibulakoori	6 kg

Esmalt keedetakse lõngad umbes $\frac{1}{2}$ tundi maarjajää vees. Siis keedetakse sibulakoored vees umbes 3—4 tundi, kurnatakse läbi sõela, millesse pannakse siis maarjajää vees keedetud lõngad. Keedetakse umbes tund aega, mille järele loputatakse ja pannakse kuivama.

296. Hallikas pruun

Villast lõnga	1 kg
Maarjajääd	130 g
Sookaelu	$3\frac{3}{4}$ kg

Esmalt keedetakse lõngad umbes $\frac{1}{2}$ tundi maarjajää vees. Siis keedetakse sookaelu vees umbes 3—4 tundi, kurnatakse läbi sõela, millesse pannakse siis maarjajää vees keedetud lõngad. Keedetakse umbes tund aega, mille järele loputatakse ja pannakse kuivama.

297. Tumepruun.

Villast lõnga	$\frac{1}{2}$ kg
Maarjajääd	65 g
Vett	23 liitrit
Kasepuu tuhka	$2\frac{1}{2}$ kg
Toominga koori	$1\frac{1}{4}$ kg

Esmalt keedetakse lõngad umbes $\frac{1}{2}$ tundi maarjajää vees. Siis keedetakse toominga koori vees umbes 3—4 tundi; kurnatakse läbi sõela, millesse pannakse siis maarjajää vees keedetud lõngad. Keedetakse umbes tund aega. Nüüd tehakse eeltähendatud 23 liitri veest ja kasepuu tuhast leheline ning pannakse värvitud lõngad sinna likku, mille järele nad tumepruuniks muutuvad. Lõpuks loputatakse ja kuivatatakse.

298. Kaselehekollane.

Villast lõnga	$\frac{1}{2}$ kg
Maarjajääd	80 g
Kaselehti	2 kg

Esmalt keedetakse lõngad umbes $\frac{1}{2}$ tundi maarjajää vees. Siis keedetakse kaselehti vees umbes 3—4 tundi, millesse pannakse siis maarjajää vees keedetud lõngad. Keedetakse umbes tund aega, mille järele loputatakse ja kuivatatakse.

299. Pruun värv.

Lepakoored korjatakse kevadel, kuivatatakse ja tambitakse peeneks. Ühe kg lõnga peale võetakse $\frac{1}{2}$ kg lepakoori. Katlasse pannakse üks kord koori ja kord lõnga ning valatakse vesi peale. Keedetakse kuni lõngad pruuniks lähevad. Mida tumedamat

värvi tahetakse saada, seda kauem tuleb keeta. Siis lastakse seista teise päevani, loputatakse ja pannakse kuivama.

300. Roheline värv.

Kanarpikku korjatakse õitsemise ajal, kuivatatakse ja hoitakse alal, sest kuiv kanarpik värvib samuti nagu tooreski. Katlasse laotakse üks kord kanarpikku ja kord lõnga, valatakse vesi peale ning keedetakse umbes 3—4 tundi. Siis lastakse jahtuda, loputatakse ja kuivatatakse.

X Kodumaa taimedest arstirohud.

301. Üheksamehevägi ehk üheksaväGINE. (Verbascum Thapsus)

Taime õislehed kuivatatakse õhurikkas kohas, kusjuures neil nende loomulik värv alles peab jääma. Pruuniks läinud õied ei kõlba tarvitamiseks. Õietee kergendab naisterahvastel kuupuhastust, on hääks rohuks kõha vastu ja ajab higistama.

302. Teeleht (Plomtago maior).

Teelehejuurtest ja seemnetest valmistatud teel on hää abinõu kõha, palaviku, kopsust verevoolu ja kõhu vähjatõve vastu. Kui kange teelehe teega suud loputada ehk juuri närida, mõjub see hambavalu puhul vaigistavalt.

303. Võilill (Taraxacum officinale).

Kogu võilillest valmistatud tee on rahva seas tuntud neerusid puhastava vahendina.

304. Ubaleht (Menifanthes trifoliata).

Ubalehe tee on tuntud vahend kopsuhaiguste ja külmetamise vastu. Lehti korjatakse õitsemise ajal ja kuivatatakse nii, et loomulik värv alles jääb.

305. Raudrohi ehk verihein (*Achillea millefolium*).

Raudrohu tee on tuntud vahend köha, kõhukram-
pide, hüsteeria ja päävalu vastu. Puhastab verd ja
soovitatakse verevaestel juua. Teeks tarvitatakse kogu
taime.

306. Takjas.

Takjajuurtest valmistatud tee puhastab verd, ajab
higile ja tarvitatakse külmetamise korral. Takjatee
lapid parandavad mädanevaid haavu ja paiseid. Tarvi-
tamiseks kõlbavad kõik kolmsorti takjad, s. o. suur-,
väike- ja villtakjad. Juuri tuleb korjata sügisel õis-
nuppude ilmumisel.

307. Orashein (*Triticum repens*).

Orasheina juure tee mõjub higistama ajavalt.
Juuri korjatakse kevadel aprillikuu lõpul ehk maikuu
algul ja kuivatatakse.

308. Naistepuna (*Hypericum perforatum*).

Naistepuna tee on rahva seas tuntud hää vahen-
dina allakusemise, päävalu ja neeruhaiguse vastu.
Tarvitatakse taime õisi ühes lehtedega.

309. Kask (*Betula Alba*).

Kaselehe tee kiirendab neerude tegevust. Kase-
mahlaga on soovitatav pead pesta. Puhastab päänahka
ja paneb juuksed kasvama.

310. Tamm.

Tammekoorest ja lehtedest tee on hää abinõu jal-
gade higistamise vastu, milles jalgu hoitakse. Tamme-
koore tee on hää kõhu lahtioleku vastu.

311. Pärn (*Tilia grandifolia* Ehrh).

Pärnaõietee ajab higistama ja tarvitatakse ka kõha puhul.

312. Palderjan (*Valeriana officinalis*).

Palderjani teed tarvitatakse südame kloppimise, hüsteeria, astma, langetõve, krampide, oksendamise ja puhutuste puhul. Juuri tuleb korjata sügisel augusti ehk septembri kuul, mullast puhastada ja kuivatada.

313. Nõges.

Soovitav on nõgese teega pääd pesta, sest see karastab juukseid ja hoiab juukseid mahalangemise eest.

314. Mänd.

Noortest männikasvudest valmistatud tee on väga häa abinõu kopsuhaiguste ja tiisikuse vastu.

315. Kõõmned (*Carum Carvi*).

Kõõmnetee äratab söögiisu ja on väga tervislik jook.

316. Kummel (*Matricaria chamomilla*)

Kummelitee ajab higistama ja tarvitatakse külmetamise korral. Ka külmetamisest tulnud hambavalu puhul mõjub vaigistavalt, kui suud sooja kummeliteega loputada.

317. Koirohi (*Artemisia Absinthium*).

Koirohuõie tee on tuntud abinõu verevaesuse, isupuuduse, kõhuusside, kahvatustõve ja kollatõve vastu.

318. Kadak (*Juniperus communis*).

Kadakamarja tee puhastab verd ja soovitav neile, kes veresoonte lubjanemist põevad.

319. Kalmus (*acorus calamus*).

Kalmusejuure tee on hääks abinõuks isupuuduse,

neeruhaiguse, südamekloppimise, inglishaiguse, sapihaiguse ja kahvatõve vastu.

X Prussakate, putukate, lutikate, hiirte, rottide jne. hävitamisvahendeid.

320. Kärbseliimipaber.

Kolofoniumi	400 g
Tärpentiini	100 g
Linaseemneõli	200 g

Kõik need ained sulatatakse väiksel tulel alaliselt segades, määratakse mingi paksem paber selle seguga kokku ning riputatakse üles. Tuleb väga odav, aga püüab hästi kärbsed.

321. Puukoide hävitamine.

Tetrakloor-süsinikku	15 g
Tärpentiini	8 g
Hezakloritaani	5 g
Parafiini	3 g

Segatakse segi, pritsitakse puukoide aukudesse ja augud hõõrutakse vahaga kinni.

322. Kärbeste surm.

Võetakse 2 kaaluosa keskmise kõvadusega piiritust ja 1 kaaluosa peenikest suhkrut, segatakse, valatakse lamedale tassile või taldrikule, süüdatakse põlema ja põletatakse, kuni umbes pool sellest on ära põlenud. See vedelik meelitab oma lõhnaga kärbsed ligi. Nad söövad ahnelt vedelikku, jäävad joobnuks ja surevad.

323. Väga odav kärbeste hävitamise abinõu.

Värsked kõrvitsalehed kuivatatakse ja hõõrutakse pulbriks ning selle pulbriga suitsetatakse toad läbi, uksi ja aknaid enne kõvasti sulgedes. See suits surmab kõik kärbsed.

324. Näo kaitsmine kärbeste ja sääskede hammustamisest.

Aniisiõli	8 g
Eukalüptuseõli	10 g
Bergamottõli	5 g
Vedelat parafiini	45 g
Kõva parafiini	60 g

Kõik need ained sulatatakse koos väiksel tulel ja kui segu hangumisel, tehakse parajad pulgakesed, millega hõõrutakse nägu ja käsi. Kärbsed ja sääsed ei tule hammustama.

Lihtne ja odav abinõu sääskede eemalepeletamiseks: nägu, kael ja käed hõõruda mõne tilga naftaliini ja vedela vaseliini seguga.

325. Kärbeste ja söödikute eemalepeletamine loomadelt.

Keedetakse searasva ja loorberilehti mõned minutid ja määratakse selle seguga loomi, siis ei tiku kärbsed neile ligi. Söödikute vastu segatakse aniisiõli ja äädikat ning hõõrutakse sellega loomi. Ainult koerte juures ei saa tarvitada seda vedelikku.

326. Odav ja lihtne abinõu kirpude vastu.

Karboolhapet	3 supilusikatäit
Vett	5 liitrit

Need ained segatakse ja pestakse selle vedelikuga põrandaid, mille tagajärjel kirbud viimseni kaovad. Suvel on kirpude vastu väga hää põllul kasvav kirburohi. Mõned rohukesed pannakse voodilina alla, mis kaotab kirbud. Inimesse ei avalda rohud mingit halba mõju.

327. Koide vastu.

Piiritust	100 g
Kamprit	1 g
Karboolhapet	2 g

Näälikeseõli	3 tilka
Sidruniõli	3 tilka

Kamper ja karboolhape sulatatakse piirituses ja lisandatakse näälikese- ning sidruniõli. Enne tarvitamist tuleb segu loksutada. See abinõu mõjub paremini kui naftaliin.

328. Prussakate vastu.

Keedetud kartulid tambitakse pudruks ja lisandatakse ühe liitri pudru kohta üks supilusikatäis booraksit ning segatakse Selle seguga määratakse neid kohti või pannakse sinna, kus on prussakaid.

329. Häa abinõu prussakate vastu

100 g peenikest liiva segatakse õllega parajaks kõrdiks ja lisandatakse 1½ supilusikatäit booraksit. Sellest segust tehakse õhukesed liblekese ja pannakse sinna, kus on prussakaid.

330. Häa pulber prussakate vastu

Booraksit	20 g
Salitsüülhapet	10 g

Segatakse ja raputatakse pragudesse, kus prussakad asuvad.

331. Lutikate vastu

on väga häa abinõu kange soolvesi, millega määratakse kohad, kus lutikad elutsevad. Teine häa abinõu: Võetakse karboolhapet 1 osa ning vett 5 osa ja sellega määratakse neid kohti, kus lutikad pesitsevad.

332. Lutikate vastu.

Kõva piiritust	1 osa
Tärpentiini	1 osa
Kamprit	0,2 osa

Kõik need ained sulatatakse ja pestakse voodeid, kus lutikad asuvad.

333. Väga mõjuv abinõu lutikate vastu.

Maarjajää sulatatakse keevas vees ja selle keeva sulatisega pintseldatakse üle kõik kohad, kus lutikad pesitsevad. Ka kaotab lutikad marjaää ja puuäädika segu, kuid selle vedelikuga ei tohi määrida poleeritud mööblit.

334. Lihtne lutikaterohi.

Mustikamarjadele kallatakse viina pääle ja lastakse kinnises klaasnõus või kinnikorgitud pudelis 2—3 nädalat seista. Siis on vedelik valmis, mis lutikad hävitab.

335. Lutikate hävitamiseks.

Petroleumi	1 osa
Bensiini	1 osa

Segatakse hästi ja pritsitakse kohti, kus lutikad asuvad. Lutikate hävitamiseks.

Kuuma vett	2 liitrit
Maarjajääd	500 g

Maarjajää sulatatakse kuumas vees ja selle lahuga pestakse voodipraad puhtaks. Lakitud ja poleeritud asju ei või selle lahuga pesta.

336. Lutikate vastu.

Lutikate hävitamiseks on väga mõjuv ja odav abinõu petrooleumi ja tärpentini segu, millega paar korda nädalas pritsitakse üle kohad, kus lutikad pesitsevad. Seinte tapitseerimisel on soovitav kliistri hulka panna maarjajääd, mis mürgina mõjub lutikate vastu.

337. Põrandapragudest kirpude hävitamine.

Soovitav on põrandat ujutada üle roheline seebi ja veega, mida toimetada neli või viis päeva järgimööda ning põranda pragusid tublisti niisutada soolveega.

338. Prussakate hävitamine.

Mõjuv abinõu prussakate vastu on miinikollane, mida apteegist osta saab ja millega prussakate pesitsuskohtade ümber jooni tõmmatakse.

339. Kilkide vastu

mõjuv abinõu on kirjalakk. Lakki pannakse sinna kohta, kus ta soojuses palavaks läheb ja lõhna annab, mille tagajärjel kilgid kaovad.

340. Sea-, vasika- ja lehmataide vastu.

Petrooleumi	1½ osa
Puuõli	1 osa

Petrooleum ja puuõli ehk poomõli segatakse ja määratakse loomadelt neid kohti, kus täid asuvad. Teisel päeval pestakse sooja vee ja seebiga puhtaks. On mõjuv abinõu ja kaotab täid.

341. Rottide hävitamine.

Segatakse süsihaput baariumi (*baryum carbonicum praecip.*) mingi toiduainega ja pannakse sinna, kus jooksevad rotid. Selle söömisest tekib rottidel kustutamata janu; nad ruttavad hoonest välja ning kärvavad. Tuleb hoida eemale koduloomad ja linnud.

342. Odav vahend rottide vastu.

Peenikest suhkrut $\frac{1}{4}$ kg ja kustutamata lupja $\frac{1}{4}$ kg segatakse hästi segi ja pannakse rotiaukudesse. Suhkrule on rotid maiad, nad söövad ja lubi surmab nad. Ka on hää, kui kaera- või odrajahu segatakse kipsiga, mis samuti rotid surmab.

343. Rottide surm.

Korgitükid lõigatakse võimalikult õhukesteks viiludeks ja praetakse rasva või võiga ning pannakse neid rottide asukohta. Rotid söövad ja surevad, sest kork on seedimatu.

344. Rottide hävitamine kartulikeldritest.

Värskemad merisibulad lõigatakse tükkideks, segatakse jahuga taignaks ning küpsetatakse pannil rasvaga kookideks. Rotid söövad neid kooke suure isuga ja surevad.

XI Tinte, pliitseid ja kirjalakke.

345. Must tint.

Nigrosiini	10 g
Äädikhapet	20 g
Vett	750 g
Glütseriini	30 g

Kõik need ained segatakse ja odav ning häa must tint on valmis.

346. Punane tint

Punast aniliini	5 g
Gummi-araabikumi	15 g
Keeva vett	480 g

Gummi-araabikum sulatatakse keevas vees, kurnatakse läbi peenikese sõela. Siis sulatatakse aniliin ja lisandatakse, lastakse tindil selgida ja valatakse pudelisse.

347. Sinine tint.

Sinist aniliini, mis vees sulab	1 g
Gummi-araabikumi	1 g
Keeva vett	178 g
Külma vett	175 g

Aniliin sulatatakse keevas ja gummi-araabikum külmas vees, valatakse mõlemad segud kokku ning ilus sinine tint on valmis.

348. Sini-must tindipulber.

Nigrosiini	60 g
Sinist aniliini, mis vees sulab	12 g

Salitsüülhapet	1,6 g
Dekstriini	90 g

Kõik need ained segatakse hoolega ja tindipulber on valmis, mis vette pannes annab ilusa musta tindi.

349. Sinise tindi pulber.

Sinist aniliini (vees sulavat)	1 g
Dekstriini	5 g

Kõik segatakse hästi. Vette pannes annab see segu ilusa sinise tindi.

350. Punase tindi pulber.

Punast aniliini (eosiin, fuksiin)	1 g
Dekstriini	1 g

Hõõrutakse ja segatakse hästi. Annavad väga ilusa punase tindi.

351. Tsink- ja raudasjadele kirjutamise tint.

Vaske	1 g
Salpeeterhapet	10 g
Vett	10 g

Vask sulatatakse salpeeterhappes ja lisandatakse vesi ning tint tsink- ja raudasjadele kirjutamiseks on valmis.

352. Plekile kirjutamise tint.

Vasevitriooli (cupr. sulf.)	30 g
Puhast vett	50 g
Soolhapet	1 g
Gummi-araabikumi	7 g

Need ained hõõrutakse hoolega ühetaoliseks seguks, millega võib plekile nagu paberilegi kirjutada. Kirjutamiseks tarvitatakse kõva vasksulge.

353. Klaasile kirjutamise tint.

Kopaal-lakki	10 g
Juudasitta (Asa foet.)	20 g
Bensiini	100 g

Need ained sulatatakse koos. Segada enne tarvitamist.

354 Tselluloidile kirjutamise tint.

Võetakse hääd hiina tušši ja sulatatakse äädik-
happes parajaks tindiks, millega tselluloidi pääle kir-
jutatakse.

355. Hiilgav tint.

Fosforit	1,9 g
Kaneeliõli	15 g

Kõvasti kinnikorgitud klaasikeses segatakse need ained
ja soojendatakse veidi kuumas vees, et kõik muutuks
ühetaoliseks. Selle tindiga kirjutatud tähed hiilgavad
pimeduses.

356. Salatint.

Väävelhapet	1 g
Vett	17 g

Segatakse segi ja kirjutatakse hanesulega. Et kirja
lugeda, peab paberit veidi soojendama.

357. Vees loetava kirja tint

Linaseemneõli	1 g
Tinkpiiritust	20 g
Vett	100 g

Need ained segatakse. Selle tindiga kirjutatud kirja
saab lugeda ainult vees. Kuivab aga paber ära, on
ka kiri kadunud, kuid vette kastes ilmub uuesti.

358. Kiri kaob paberilt 7—8 päeva pärast.

Salmiak (Ammon. chlorat.) pannakse 4—5 päe-
vaks salpeeter- ehk lämmastikhappesse (*Acid. nitricum*)
ja lisandatakse siis luisu (kõvasi) peenikest pulbrit,
mida harilikult kuldsepad tarvitavad. Selle tindiga
kirjutatud kirja jäljed kaovad 7—8 päeva pärast
täiesti.

359. Täieline salatint.

Salpeetrit	10 g
Vett	13 g

Segatakse hästi ja väga hää salatint on valmis. Et selle tindiga kirjutatud kirja lugeda, peab paberit soojendamata. Muidu ei ole paberil mingisuguseid kirjutusejälgi näha.

360. Ilus sinine salatint.

Kui kirjutatakse klooriskoobaldiga, siis pole paberil mingit märki näha. Soojendamise järele ilmub aga paberile ilus sinine kiri, mis jahtudes jälle kaob.

361. Veega kirjutamise sulg.

Võetakse kõige paremat vees sulavat aniliini ja tehakse tast veega segades paras kõva taigen, lisandatakse veidi kliistrit kas gummi-araabikumist või dekstriinist, segatakse hästi läbi, pannakse see segu sule sisemise poole külge ning lastakse 12 tundi kuivada. Kirjutamise korral kastetakse süleots vette ja kirjutatakse.

362. Must tusch.

Võetakse 7 kaaluosa mingisuguse rasva tahma, segatakse 1 kaaluosa gummiaraabikumiga ja lisandatakse niipalju vett, et saaks paras taigen, millest on võimalik teha parajaid pulgakesi. Rasvatahma saab ise teha, kui mingi rasv põlema süüdatakse ja tulel hoitakse mingisugust külma asja. Siis koguneb tahm asjale.

363. Keemilised tindipliiatsid Faber.

a) Vä g a p e h m e :

Vees sulavat aniliini	100 g
Grafiiti	75 g
Kaoliini (portselansavi)	25 g

b) P e h m e :

Vees sulavat aniliini	45 g
Grafiiti	43 g
Kaoliini	23 g

c) P o o l k õ v a :

Vees sulavat aniliini	30 g
---------------------------------	------

Grafiiti	30 g
Kaoliini	40 g

d) Kõva:

Vees sulavat aniliini	25 g
Grafiiti	25 g
Kaoliini	50 g

364. Valge klaasile kirjutamise pliiaats

Tsinkvalget	40 g
Valget vaha	20 g
Rasva	10 g

365. Must klaasile kirjutamise pliiaats

Peenikest tahma	10 g
Kollast vaha	40 g
Rasva	10 g

366. Sinine klaasile kirjutamise pliiaats

Indigot	10 g
Kollast vaha	20 g
Rasva	10 g

367. Punane klaasile kirjutamise pliiaats

Kinovari (belepunane värv)	10 g
Valget vaha	30 g
Rasva	10 g

368. Joonistamissüsi.

Ärakuivatatud pärnapuu tükid põletatakse metall-anumas söeks ja segatakse glütseriiniga, mille järele saame väga häa joonistussöe.

369. Templipadi, mis kunagi ei kuiva.

Säärane templipadi valmistatakse järgmiselt: 40 g glütseriini immutatakse soovitava värvilise aniliinvärviga täiesti, nii et tuleks paks värv. Sellele segule sulatatakse väiksel tulel juurde 10 g kõige paremat liimi, mis enne 24 tundi leotatud vees täiesti pehmeks. Kui segu sulanud täiesti ühesuguseks, valatakse ta lamdasse plekkkasti ja lastakse hanguda. Nüüd kaetakse õhukese looriga — ja padi on valmis, mis väga kaua

vastu peab ja värsket seisab. Kui patja kaua ei ole tarvitatud ja ta aja jooksul kõveneb, leotatakse teäa mõne tilga sooja veega, mille järele ta jälle tarvitamiseks kõlvuliseks muutub.

370. Sinine templivärv.

Sinist aniliini	12 g
Vett	37 g
Äädikhapet	7 g
Piiritust	45 g
Glütseriini	300 g

Aniliin sulatatakse piirituses ja vees täiesti ja lisandatakse aegamööda, alaliselt segades, äädikas ning glütseriin. Iga juurdevalamise järele segada hoolega. Kui soovitakse teisevärvilisi templivärve, siis võetakse sinise aniliini asemele soovitatavavärvilist värvi

371 Kirjutusmasinalindi värv.

Nigrosiini, mis piirituses sulab	1 g
Piiritust	30 g
Glütseriini	30 g

Nigrosiin sulatatakse piirituses ja lisandatakse glütseriin ning lindi värv on valmis, mis lindile määratakse õhukese korrana ja sisse immutatakse. Värviliste lindide jaoks tuleb nigrosiini asemele võtta soovitavakarvilist värvi sama palju.

372 Odav shapirograaf.

Leotatakse 30 g hääd tiseriliimi külmas vees, kuni liim on läinud täiesti pehmeks ja ligunenud läbi. Valatakse siis kõik liigne vesi ära ja pannakse liim anumaga keeva vette. Kui liim täiesti sulanud, valatakse 180 g soojendatud glütseriini juurde ning segatakse hästi segi. Massi hallituse eest hoidmiseks lisandatakse ka mõni tilk karboolhapet. Nüüd valatakse mass madalate äärtega ühetasasele alusele, nii et pinnale ei tekiks õhumulle, ja lastakse 12 tundi hanguda, mille järele võib töötada. Kui aga siiski pinnale mõned kümmud ebk õhumullid on tekkinud, ei pruugi

massi ümber sulatada, vaid üle massi pinna valatakse õhukeselt piiritust ja süüdatakse põlema. Põlemise ajal sulab massi pind ja hangub pärast täiesti siledaks.

373. Odav punane kirjalakk.

Shellakit	71 g
Tärpentiini	60 g
Männitõrva	21 g
Kriiti	10 g
Kinovari (punane värv)	40 g

Shellak, tärpentiin ja männitõrv sulatatakse koos, lisandatakse kriit ning kinovar. Segatakse hästi segi ja kui segu alles sula, valatakse vormidesse.

XIII. Mõningaid tervishoidlikke nõuandeid.

374. Odav vahend kõhnuse vastu.

Võetakse õlle- või veeklaasitäis kaeru, puhastatakse prügidest ja pannakse savipotti, kuhu päale valatakse kolm klaasi rõõska piima. Kaetakse pott siis kaanega kõvasti kinni ning ääred määratakse rukki-jahutaignaga, et aur seest välja ei pääseks, ja pannakse köetud ahju seisma kolmeks tunniks. Selle aja sees on kaerad haudunud ja piim on umbes ühe klaasini ära. keenud Nüüd kurnatakse vedelik läbi sõela ja võetakse õhtul enne magamaminemist klaasitäis. Kui seda korrapäraselt igapäev tarvitada, siis juba kuu aja pärast muutub nägu jumekamaks ja kehakuju täidlaseks.

375. Kuidas kõhnust ravida.

Allpooltähendet vahend on paljude poolt proovitud ja on kindel ning võrdlemisi odav kõhna inimese lühikese ajaga rammusaks minemiseks.

Kakaod	200 g
Rõõska koort	$\frac{3}{4}$ liitrit
Puhast sulatatud searasva	100 g
Värsket rõõsakoore võid	200 g
Suhkrut maitse järele.	

Kakao ja rôõsk koor keedetakse koos, lisandatakse sulatatud searasy ning viimaks või ja maitse järele suhkrut. Lastakse viis minutit keeda, võetakse tulelt, valatakse savianumasse ja hoitakse jahedas kohas. Võetakse kolm korda päevas, igakord supilusikatäis, ühe klaasi sooja piimaga. Korrapärasel tarvitamisel on kõhn inimene juba nädala pärast kaalus võtnud juurde.

376. Jooksva- ja erguvalu puhul

on sipelgapiiritus (*Spir. formic.*) väljastpoolt määrimiseks väga häa.

377. Päävalu vastu

on päaltnäärimiseks väga häa :

Mentooli	0,2 g
Piiritust (<i>Spir. vin. rect.</i>)?	20,0 g

378. Hambavalu vastu

on maarjajääpulber, mida puuvillaga pannakse valutavale hambale. Niipea kui maarjajää sulanud, hakkab ka hambavalu vähenema. Ka niiske sool, kui seda valutava hamba kohale põsele hõõrutakse, vaigistab hambavalu.

379. Nahahaiguse vastu ja keha värskendamiseks

on hääd tammekoore vannid.

380. Kasvajate, paisete ja külmavõetud kohtadele tekkinud kasvajate ravi.

Nendele on maasikavesi väga häa, mida järgmiselt valmistatakse. Pudelisse pannakse $\frac{1}{2}$ liitrit maasikaid ja valatakse sinna juurde 1 liiter vett, korgitakse kõvasti kinni ja lastakse päikese käes seista umbes kuu aega, millega siis pestakse haigeid kohti või tehakse kompressid. Maasikavee asemel võib tarvitada ka maasikamahla, mida järgmiselt valmistatakse.

Mõni päev enne õitsmist korjatakse maasikataimed ühes juurtega, lõigatakse peenikeseks, pannakse pressi alla ning surutakse mahl välja, mida segatakse 90 kraadi piiritusega pooleks.

381. Paisete puhul on väga hää,

kui tehakse meest ja jahust paras taigeni ning pannakse seda paisetele. See hautab nad ennem lahti ja puhastab ning parandab.

382. Sammaspoole vastu.

Peenikest grafiidipulbrit	5 g
Vaseliini	5 g

Segatakse hästi ja määratakse sammaspoolt. Ka on väga hää sammaspoole vastu, kui teda paar korda päevas pestakse sooja veega, hõõrutakse sisse rohelist seepi, pestakse puhtaks ja viimaks hõõrutakse sidrunimahlaga.

383. Määre sammaspoole vastu.

Mett	50 g
Mandliõli või vaseliini	50 g
Salitsüüli	1/2 g

Need ained segatakse hästi. Sellega hõõrutakse haigeid kohti.

384. Külmunud käte ravi.

Kuuseokkaid keedetakse vees umbes tund aega, ja leotatakse selles vees külmunud käsi kolm korda päevas, igakord 15 minutit

Ka on väga hää külmunud kätele tammekoore vesi, milles käsi leotatakse kolm korda päevas. Tammekoore vett saadakse, kui tammekoori keedetakse vees, kuni tekib tumepruun vedelik.

Kolmandaks on külmunud käte raviks:

Sidrunhapet	2 g
Peerubalsamit (Bals. peruv.)	5 g
Tsinksalvi (Ung. zinc)	53 g

Kõik need ained hõõrutakse segi ja pannakse linase lapikesega ööseks kätele. Hommikul pestakse käed salvist sooja veega puhtaks ja hoitakse siis kas kuuseokka või tammekoore vees.

385. Külmamuhkude vastu

on väga hää vahend kartulikeetmisvesi, mida nii kuumalt kui vähegi võimalik muhkudel hoitakse või muhkudega kohad selles vees.

386. Käte külmetamise vastu.

Külma ilmaga enne väljaminekut on kasulik neid määrada järgmise seguga, mis neid külmetamise vastu kaitseb :

Benzoetinktuuri (Tinet. benz.)	10 g
Roosivett (Aq. ros.)	400 g

387. Põletatud haavad.

Põletatud haavadele on jahu väga hää, kui seda paksult päale riputatakse. Vaigistab valu ja ei lase rakkudel tõusta. Ka on väga hää, kui värske põlenud haava päale otsekohe pannakse paksult glütseriini. Vähendab valu ja ei lase samuti rakel tõusta. Samuti on väga hää, kui põletushaav kaetakse paksult söögisoodaga või niisutatakse kohta kange söögisoodavee lapiga. Kui põletatud sõrm või koht tule lähedal hoitakse, siis valu küll esmalt suureneb, kuid peagi kaob hoopis. On aga põletishaaval juba olemas tulerakud, siis pannakse külma vee kompresse, kuni valu väheneb. Selle järele pannakse haigele kohale linase lapiga järgmist salvi, seda tihti uuendades :

Linaseemneõli	25 g
Lubjavett (Aq. calc.)	25 g

388. Fosfori põletushaavade vastu.

Juhtub, et tulitikkudelt fosfor süttimisel kätele kukub ja põletishaavu tekitab. Siin on hää, kui käsi

kohe kangesse soodavette pannakse. Fosfor ühineb keemiliselt soodaga.

389. Unepuuduse vastu.

Rahulik uni tuleb, kui enne magamaminekut juuakse klaas vett, milles supilusikatäis mett ühes poole sidruni mahlega sulatatud. Ka on hää õhtul enne magamaminekut nägu, kaela, kõrvu ja rinda pesta külma veega ja juua klaas piima või suhkruvett.

390. Verejooksu vaigistus.

Kui haava pääle pannakse keeva vette kastetud puhast puuvilla, siis vaigistab see verejooksu. Kui väiksele lõigatud haavale maarjajääd raputatakse, siis jääb verejooks seisma. Samuti peatab verejooksu külma vee vool.

391. Ninast verejooksu vaigistamine.

Ninast verejooksu vaigistab, kui kuklal hoitakse poolekslõigatud sibul või märg rätt või kui tõstetakse üles ja hoitakse üleval see käsi, kustpoolt ninasõõrmest veri jookseb või tugevamini jookseb. Õige tugeva verejooksu puhul ninast pannakse ninasõõrmesse äädikasse kastetud puuvilla.

392. Jalgade higistuse vastu

on väga hää järgmine pulber, mida sukkadesse riputatakse või millega puuderdatakse jalgu:

Salitsüülhapet (Acid. salicyl.)	1 g
Kartuli- või nisujahu	90 g
Boorhapet (Acid. boric)	25 g

393. Väga hää pulber jalgade higistamise vastu

Salitsüülhapet	5 g
Talki (Talcum)	95 g

Hõõrutakse segi ja tarvitatakse nagu eelmist pulbrit.

394. Väga odav ja mõjuv vahend jalgade higistuse vastu.

Maarjajää sulatatakse, lastakse siis uuesti kõvaks minna ja hõõrutakse tolmpeeneks pulbriks. Kui seda pulbrit sukkadesse riputatakse või sellega jalgu puuderdakse, siis on higistamine mõne päeva pärast kadunud.

395. Nohu vastu

on hää, kui suukoobast ja nina nõrga vesinik-ühilhapendiga loputatakse ja ilanahku boorvaseliiniga määratakse. Ka on hää käte soojas vees hoidmine.

396. Lahtise kõhu vastu

on toomingatinktuur väga hää, mida järgmiselt valmistatakse. Valminud toomingamarjad pannakse pudelisse, valatakse harilikku viina pääle ja lastakse seista umbes 10 päeva. Hää tinktuur on tumedakarvaline ja mõru maitsega. Täiskasvanud inimesed võtavad ühe supilusikatäie korraga, lastele antakse tinktuuri veega niipalju tilku, kui mitu aastat nad on vanad.

397. Kõhuvalu vastu

on piparmündivesi (*Aq. Menth. pip.*). Edendab ka seedimist. Samuti on kõhuvalu ja palaviku vastu väga hää ristikheinatee.

398. Köha vastu

on väga hää kevadel varakult korjatud ja vilus kuivatatud noortest kuusekasvudest keedetud tee, millele soovitatav on veel mett hulka panna. Köha ja hääletaoleku vastu on väga hää ka õunatee. Koorimata õunad lõigatakse viiludeks, pannakse teekannu, valatakse keev vesi pääle ning lastakse umbes $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ tundi ahjus seista, mille järele tee on valmis ja mida juuakse nagu harilikkuugi teed. Ka nõgesejuuretee parandab köha ja võtab röga lahti.

399. Hääle äraoleku puhul

on väga hää kuuma vee auru sissehingamine.

400. Köharohi, eriti lastele.

Sidrunimahla	1 osa
Sooja vett	1 osa
Glütseriini	1 osa

Segatakse hästi ja antakse lastele iga kahe tunni järele üks supilusikatais. Võtab röga lahti ja kaotab köhimistungi.

401. Kurgupalaviku puhul

avaldab väga hääd mõju mesi salveiteega.

XIV Mitmesuguseid kosmeetilisi vahendeid.

402. Metsalõhnavesi.

Piiritust	200	g
Männiõli	25	g
Sidruniõli	5	g
Kadakaõli	3	g
Äädikhapet	2	g

Kõik need ained segatakse ja kasutatakse toaõhu metsalõhnaliseks tegemiseks.

403. Lõhnavesi.

Piiritust	500	g
Oleum Lavandulae	50	g
Roosiõli	25	g

Kõik need ained segatakse pudelis hästi.

404. Lõhnaõli kodumaa õitest.

Võetakse ükskõik missuguseid magusalõhnalisi õisi, pannakse pudelisse ja valatakse sama palju kui õisi kaaluosa järele piiritust või glütseriini pääle, korigitakse õhukindlalt kinni ja lastakse seista umbes kolm nädalat, mille järele lõhnaõli on valmis.

405. Suitsetamispaper toaõhu magusalõhnaliseks tegemiseks.

Sulatatakse liitris vees umbes paarkümmend grammi salpeetrit ja leotatakse selles õhukesti paberilehekesi. Siis lastakse neil lehtedel kuivada. Nüüd lahustatakse piirituses mingisugust hästi lõhnavat kummivaiku, nagu: mirri, benzoet või mõnda muud ja määratakse see lahu paberilehele. Kui nüüd lehed kuivanud, rullitakse nad kokku, tarvitamisel süüdatakse põlema ning puhutakse ära. Siis annab see paber hõõgudes magusat lõhna.

406. Juuste värv.

Kali permanganicum'i	150 g
Destilleeritud vett	2000 g

See vedelik annab juustele värvuse valkjaspruunist kuni tumepruunini, sest mida vähem vett, seda mustjama, ja mida rohkem vett, seda valkjampruuni värvuse ta annab. Enne tarvitamist juuksed soodaveega puhtaks pesta.

407. Juukste mahalangemise vastu

on väga häa järgmine vahend. Nõgeselehed lõigatakse peeneks, valatakse keeva vihmavett päale ja lastakse mõni aeg seista päikese käes. Siis kurnatakse vedelik läbi riide, lisandatakse soovikorral lõhnaks mingit lõhnaõli mõni tilk ja hõõrutakse igal õhtul seda vedelikku päänahasse.

408. Juukste kasvu edendav õli.

Kastorõli	50 g
Kantariiditinktuuri (Tinct. canth.)	5 g
Jasmiiniõli	5 g

409. Pääkõõmetuse vastu.

Viinakivihaput (Acid. tart.)	7 g
Sooja vett	1/3 liitrit

Sulatatakse ja pestakse sellega pääd.

410. Pääkõõmetuse vastu.

Glütseriini	1 osa
Piiritust	1 osa
Puhastatud vett	1 osa

Segatakse kõik ja soojendatult määratakse sellega igal õhtul enne magamaminekut päanahka.

411. Näopuuder.

Riisitärklisest tolmpreeneks tehtult	200 g
Roosiõli	5 g
Karmiini õige vähe roosaka jume andmiseks.	

412. Tedretähed ja pruunid plekid kaovad, kui neid järgmise vedelikuga ravitakse:

Roosivett	1/4 liitrit
Kölnivett	1/8 liitrit
Glütseriini	1/8 liitrit
Booraksit	3 g

Kõik need ained segatakse pudelis hästi, määratakse selle vedelikuga igal õhtul tedretähed ning plekilised kohad ja lastakse seista öö läbi. Hommikul pestakse pehme veega (jõe- või vihmavesi) puhtaks. Seda korratakse, kuni plekid kaovad.

413. Tedretähtede kaotamine.

Prof. Leinhard soovib nende kaotamiseks toimida järgmiselt. Võetakse:

Sidrunimahla	2 supilusikatäit
Glütseriini	"
Booraksit	"

Kõik need ained segatakse hästi ja määratakse tedretähti selle seguga 3—4 korda päevas, igakord 10—15 minutit. Pärast käterätikuga puhastada.

414. Tedretähtede vastu kiire vahend.

Väävliipiima (Sulf. praecipit)	5 g
Salitsüülhapet (Acid. salicyl)	1 g
Rohelist seepi	5 g

Puhast searasva	10 g
Pomerantsiõiteõli	1	1 g

Kõik ained segatakse hästi ja määratakse segu ööseks pääle.

415. Vistrikkude vastu näol

on järgmine salv väga hääl:

Naftaliini (Naphtalinum)	2 g
Puhastatud petrooleumi (Ol. Petrol. rect)	10 g
Vaseliini (Ung. paraffin.)	10 g
Väävliit (Sulf. depur.)	2 g

Kõik ained segatakse hästi.

416. Kõvade ja suurte vistrikkude vastu

on järgmine salv väga hääl:

Salitsüülhapet	8 g
Boorhapet (Acid. boric)	10 g
Kartuli- või riisijahu	5 g
Vaseliini (Ung. Paraffin)	15 g

See salv pühitakse näolt pärast näolhoidmist provanks- või oliivõliga kokkutehtud puhastatud puuvillaga.

Ka on hääl, kui vistrikke kummerfeldi veega, pestakse õhtul enne magamaminekut, kokku määratakse ja kuivada lastakse, hommikul aga sooja veega puh-taks pestakse.

417. Päevitus (päikesest pruuniks põletatud näonahk).

Selle ärahoidmiseks on hääl igal õhtul nagu pesta sooja värskel piimaga. Päevituse kaotamiseks on väga hääl ka järgmine segu, millega nagu pesta:

Benzoetinktuuri (Tinctura Benzoes)	1 supilusikatäis
Roosivett	90 g

418. Näoilu alalhoidmine.

Et nagu oleks värskel ja ilus, on soovitav nagu kaerajahuga pesta igal hommikul. Selleks võetakse

kaerajahu peo pääle, tehakse veega paras taigen ja hõõrutakse nägu.

419. Pehme ja valge näonahk.

Sidruniõli	5 g
Glütseriini	5 g

Igal hommikul pääle pesemist hõõrutakse seda vedelikku näonahasse.

420. Näonahk õrnajumeliseks

Munavalge klopitakse veidi vahule, määratakse õhukeselt näole ja lastakse imbuda nahasse, mille järele nägu veega puhtaks pestakse. Ka kaerajahuleem, kui temaga näonahka määratakse, teeb näonaha ajajooksul õrnajumeliseks.

421. Näonaha värskendamine pääle öösist ülevalolekut.

Pääle öösist ülevalolekut on näonahal roidumuse jäljed. Et neid kaotada ja näonahka värskendada, selleks hõõrutakse näonahasse järgmist segu:

Glütseriini	5 g
Roosivett	45 g

Teeb näonaha värskeks ja siledaks.

422. Näonahale puhta ilusa jume

annab kurgimahl, mis järgmiselt valmistatakse. Kurgid lõigatakse viiludeks ja lastakse 12 tundi seista, mille järele neist mahl välja pressitakse ning määratakse näonahale. Samaks otstarbeks on väga häa ka värskete maasikate mahl, kui seda näole määratakse, kuivada lastakse ja siis leige veega nägu puhtaks pestakse.

423. Goldkreem.

Valget vaha	15 g
Mandliõli	60 g
Roosivett	60 g

Vaha ja mandliõli sulatatakse koos ja lisandatakse kiiresti roosivesi vähehaaval ja tugevasti segades, kuni segu on täiesti ühinenud.

424. Goldkreem.

Mandliõli	60 g
Spermatsetti (Cetaceum Sperma Ceti)	15 g
Valget vaha	15 g
Roosivett	2—5 g

Mandliõli, spermatsetti ja vaha pannakse puhtasse anumasse, kaetakse hästi kinni, sulatatakse keevas vees ning lisatakse siis juurde roosivesi, alaliselt hästi segades. Nüüd lastakse segul hanguda ja pannakse karpidesse.

425. Näokortsude kreem.

Mandliõli	100 g
Roosivett	30 g
Spermatsetti (Cetaceum ; Sperma Ceti)	25 g
Benzoetinktuuri (Tinct Benzoes)	10 g
Maarjajää pulbrit	5 g

Kõik ained sulatatakse, segatakse hästi ja hõõrutakse kortse

426. Enneaegsete näokortsude vastu ja naha värskendamiseks.

on järgmine salv väga häa, mida hõõrutakse nahasse :

Lanoliini	20 g
Mandliõli	5 g
Roosivett	mõni tilk

427. Ihunahka pehmendav võie.

Mett	1 osa
Mandliõli	1 osa

Segatakse hästi ja võitakse ihunahka. See teeb naha pehmeks. Ka meeveega naha pesemine teeb selle õrnaks ja painduvaks.

428. Karedate ja lõhkenud käte vastu

on väga hää, kui peotäis kuivatatud kummeleid keedetakse umbes 1 liitri rõõsa piima sees ja selle seguga käsi õhtul enne magamaminekut määratakse.

429. Ninapunetuse vastu.

Booraksit	2 g
Roosivett	10 g

Selle seguga määratakse nina 2—3 korda päevas ja lastakse ilma pühkimata kuivada.

430. Huulte lõhkemise vastu.

Puhast mett	10 g
Soovitavat lõhnaõli	mõni tilk

Segatakse ja määratakse sageli huuli.

431. Siidilusad ja pehmed silmakulmud.

Et ilusaid ja pehmeid silmakulme saada, määratakse neid õhtul enne magamaminekut vaseliiniga ja hommikul pääle pesemist soetakse 3—4 minutit väikse harjakesega.

432. Hambakivi vastu.

Puhastatud puuäädikat (Acet. pyrolign)	50 g
Maasikavett	150 g

Segatakse hästi segi ja loputatakse hambaid pääle sööki.

433. Odav ja hää hambapulber.

Võetakse harilikku nõge, tahma või puusütt, tehakse see tolmusarnaseks pulbriks, pannakse vette ja harjatakse hambaid. Hambad omandavad ilusa valge läike. See vahend on täiesti kahjuta.

434. Odav tualett-vesi.

Mõni tilk nuuskpiiritust soojas vees moodustab mõnusa tualett-vee naha pehmendamiseks.

435. Hambapulber.

Puhast kriiti	10 g
Põletatud magneesiumi	10 g
Piparmündiõli	mõni tilk

Segatakse kõik hästi.

436. Hambapulber.

Tolmpeeneks tehtud kriiti	10 g
Tolmpeeneks tehtud hiinapuukoort	5 g
Piparmündiõli	mõni tilk

Segatakse kõik hästi.

437. Hambapasta.

Peeneks tehtud puusütt	6 g
Tolmsuhkrut (peenike suhkur)	6 g
Hiinapuukoort	3 g
Valget vaha	6—7 g
Piparmündi või mõnd teist lõhnavat õli	mõni tilk

Sulatatakse kõik koos hästi segades — ja väga hää hambapasta on valmis. Loomulikult peavad puusüsi, suhkur ja hiinapuukoort enne tolmpeeneks teetama.

438. Odav suupuhastusvesi. — Kaotab suitsetajatel suust mõruda maitse.

Sulatatakse üks supilusikatäis keedusoola klaasi vee sees ja loputatakse hommikuti suud. See mõjub suukoopasse, hambaisse ja igemetesse tervendavalt ja kaotab ka suitsetajatel mõru maitse suust.

439. Sõrmeküünte poleerimine.

Et sõrmeküüned oleksid ilusad ja valged, leotatakse neid kord nädalas soojas provanksõlil ja hõõrutakse siis puhastatud kriidist ning odekolonist tehtud salviga.

440. Käte puhastamine.

Kartulite koorimisel lähevad sõrmed ja peopesad pruuniks. Hõlpsasti saab nad puhtaks, kui linasesse

lappi seotakse kloorlupja, kastetakse niiskeks ja hõõrutakse pruunid plekid ära. Samaks otstarbeks on ka väga häa, kui neid sidrunimahlaga või, veel parem, tomatilõikudega hõõrutakse.

441. Ilusad valged ja pehmed käed.

Sidrunimahla	1 osa
Glütseriini	1 osa

Segatakse ja määratakse käsi. See teeb käed ilusasti valgeks ja pehmeks.

442. Käte lõhkemise vastu.

Booraksit	2,5 g
Glütseriini	15 g
Vett	250 g

Need ained segatakse ja pestakse selle seguga käsi paar korda päevas. Ka vaseliiniga võidmine on lõhkemise vastu väga häa.

443. Käsna — soolatüügaste kaotamine.

Käsnad — soolatüükad kaovad, kui päälmine kõva nahk purustatakse ja ettevaatlikult väike tilgake kanget äädikahapet pääle valatakse. Ka kaovad nad, kui neid värske õunatükiga hõõrutakse 6—7 päeva jooksul 3—4 korda päevas. Igakord tuleb võtta uus õunatükk.

444. Konnasilmade rohi.

Värsked sibulad lõigatakse keskelt pooleks ja pannakse äädikapiiritusse kuueks tunniks likku. Öhtul enne magamaminekut pannakse üks sibulapool konnasilmale ja köidetakse linase lapikesega kinni. Teisel hommikul on konnasilm nõnda pehme, et võib ära kaapida. Sibulate asemel võib tarvitada ka leiba

445. Konnasilmade ilma valuta kaotamine.

Konnasilmi leotatakse ülepäeviti hariliku sooda-

veega ja hõõrutakse kastor- (riitsinus-) õliga. Kuue päeva pärast tulevad konnasilmad ilma valuta ära.

446. Jalavesivillide vastu.

Puhastatud rasva	25 g
Valget seepi	25 g
Kampripiiritust	15 g
Borhappevett	10 g

Kõik ained segatakse hästi ja pannakse villidele ning seotakse kinni puhta linase lapiga.

447. Kamperõli.

Kamprit (Camphor)	1 osa
Oliivõli	9 osa

448. Kamripiiritus.

Kamprit (Camphor)	1 osa
Piiritust (Spir. vin. rect)	9 osa
Destilleeritud vett (Aq. dest.)	3 osa

449. Kamri lendav salv.

Kamperõli	3 osa
Salmikaku (Ammon. chlorat.)	1 osa

XV Mitmesuguseid jooke, siirupeid, taimevõid, marmelaade, kompvekke ja kooke.

450. Kasulik ja kosutav tervisejook.

Võetakse $\frac{1}{2}$ kg puhastatud kaeru, pestakse vees täiesti puhtaks ja pannakse vaabatud katlasse 6 liitri veega keema ning keedetakse, kuni pool osa ära on keenud ja katlasse on jäänud ainult 3 liitrit vedelikku. Siis kurnatakse läbi, pannakse uuesti tulele, lisatakse maitse järele kas suhkrut või mett juurde ja aetakse veel korraks keema. Nüüd võetakse tulelt ja valatakse vedelik savipotti, kus lastakse ööpäev kinnikaetult

seista jahedas kohas. Siis valatakse selge vedelik paksu päält ära pudelitesse ja hoitakse kindla korgi all. Tarvitamisel mingit marjamahla lisandada. Seda võib alati juua, kuid juba 3—4 tassist päevas jätkub mõju avaldamiseks. See teeb inimese erksaks, energiliseks, annab söögiisu ja öösel hääd und, edendab kehas aine vahetust, uuendab verd ja on tervisele kasulik.

451. Lihtne ja tervisele kasulik kaerajook.

Võetakse 400 g kaerajahu ja segatakse külma veega paksuks kõrdiks. Siis valatakse sellele kõrdile umbes 9 liitrit keeva vett pääle ja pannakse maitsejärele 300—400 g suhkrut juurde. Alal hoitakse külmas kohas ja pruukimise eel segatakse hästi segi.

452. Lihtne rabarberi alalhoidmise viis.

Noored rabarberi varred pestakse puhtaks, kooritakse, lõigatakse tükkideks ja pannakse vähese veega tulele ning keedetakse pehmeks, mille järele kohe kuumalt pannakse pudelitesse. Pudelikorgitakse kõvasti kinni, lakitakse pealt ja viiakse jahtunult keldri, kus hoitakse alal külili olekus.

Samuti hoidub rabarber hästi alal kui koorimata varred lõigatakse tükkideks, aetakse pudelitesse, kallatakse külm vesi peale ja hoitakse kinnikorgitult külmas kohas alal.

453. Porganditee.

Koorimata porgandid pestakse, lõigatakse väikesteks tükikesteks ja kuivatatakse ahjus pruuniks ning hoitakse kinnises purgis kuivas kohas alal.

454. Rabarberi mahl.

Rabarberi varred pestakse puhtaks, lõigatakse tükkideks ja keedetakse vähese veega emailitud anumaks pehmeks. Keenud segu kallatakse linasele riidele ja lastakse liigutamata ja pressimata nõrguda. Nõrgu-

nud mahlale lisatakse maitse järele suhkrut juurde, keedetakse hästi läbi, riisutakse vaht ja täidetakse keevalt pudelitesse Korgitakse kohe kinni Seda mahla joogivee hulka panna saab karastav jook.

455. Ristikheinaõite tee

on väga häa läkaköha puhul. 65 g hariliku ristikheina õisi keedetakse ühes liitris vees ja juuakse.

456. Sireliõie tee

on väga häa külmetuse, nohu ja köha puhul ning mõjub higistamaajavalt.

457. Kadakakasvude tee

puhastab verd ja mõjub elustavalt. Ka köömmnetee puhastab verd.

458. Häa sidrunikyass.

25 g pärmil sulatatakse umbes $\frac{1}{2}$ tassi leige vee sees ja lastakse tõusta. Siis pressitakse kolmelt suurelt või neljalt vähemalt sidrunilt mahl, tehakse kolme sidruni kollane koor hästi peenikeseks ja valatakse nüüd mahlale ning koortele umbes 7 liitrit keeva vett pääle, kuhu siis lisandatakse veel umbes 600 g suhkrut. Kui segu leigeks jahtunud, lisandatakse pärm ning üks pudel kollast õlut, kaetakse kinni ja lastakse 20 tundi segamata seista, mille järele kurnatakse ja valatakse pudelitesse.

459. Kuremariinisiirup.

Hästi valminud kuremarjad pestakse külma veega puhtaks ja pressitakse neist mahl. Puhta mahla saamiseks on soovitatav seda läbi riide kurnata. Siis võetakse 1 kaaluosa seda mahla ja niisama palju suhkrut, pannakse emailitud katlasse ning keedetakse umbes 25 minutit, kusjuures vaht päält riisutakse ja kuremarjasiirup on valmis.

460. Mustasõstra siirup.

Mustasõstra marjadest pressitakse mahl, muljutakse läbi riide, et saaks täiesti puhas mahl, ja keedetakse siis suhkruga läbi, nii et iga 400 g mahla kohta võetakse 300 g suhkrut.

461. Vabarnasiirup.

Puhastatud vabarnamarjadest pressitakse mahl välja, kurnatakse läbi riide ja keedetakse siis suhkruga, nii et iga 400 g mahla kohta võetakse 300 g suhkrut.

462. Sidrunisiirup.

Sidrunitest muljutakse mahl ja jäetakse külma kohta mõneks päevaks seisma, kuni ta kattub õhukese nahaga. Siis kurnatakse mahl läbi linase riide ja kaalutakse iga 200 g mahla kohta 200 g suhkrut. Nüüd sulatatakse suhkur, aetakse keema, lisandatakse mahl ja keedetakse läbi, keetmise ajal vahtu võttes. Pääle keetmist lastakse jahtuda ja valatakse pudelitesse.

463. Kirsimarjade siirup.

Täiesti valminud kirsimarjad puhastatakse kividest, pannakse linase koti sees 48 tunniks vajutise alla ja lastakse mahl välja nõrguda. Siis segatakse see mahl suhkruga, võttes iga 200 g mahla kohta 400 g suhkrut. Kui suhkur on sulanud, aetakse segu keema, korjatakse vaht ja kurnatakse läbi flanelli pudelitesse.

464. Maasikamorss.

2 liitri vee sees sulatatakse umbes keskmine teelusikatäis viinakivihapet. Nüüd pannakse anumasse 1 kg puhastatud maasikaid ja valatakse neile viinakivihapu vesi päale, lastakse öö-päeva seista, kurnatakse siis läbi, lisatakse maitse järele suhkrut juurde ning tarvitatakse. Kui soovitakse sidrunimaitselist morssi,

siis võetakse viinakivihappe asemele sama palju sidrunihapet.

465. Häa õuna-porgandi vôiie.

Õunaputru	1	kg
Porgandiputru	1	kg
Suhkrut	1 ¹ / ₄	kg

Porgandid keedetakse täiesti pehmeks, tambitakse pudruks ja aetakse läbi sõela, et saada ühetaoline ilus puder. Koorimata õunad lõigatakse tükkideks, keedetakse samuti pehmeks pudruks ja aetakse läbi sõela. Nüüd pannakse anumasse õuna- ja porgandipuder ning suhkur ja lastakse seista umbes 12—13 tundi, mille järele pannakse tulele ja keedetakse, kuni segades lusikaga tõmmatud jooned aeglaselt kokku vajuvad. Siis võetakse tulelt ja pannakse purkidesse, kus lastakse hanguda. Hallituse ärahoidmiseks kaetakse õhukindlalt

466. Kõrvitsa-õuna vôiie.

Kooritud kõrvits ja koorimata õunad lõigatakse katki, keedetakse pehmeks ning aetakse läbi sõela. Võetakse 2 kg seda putru ning 1¹/₂ kg suhkrut, segatakse, lastakse seista, kuni suhkur sulanud, ning keedetakse umbes 1¹/₂ tundi, kuni segades lusikaga tõmmatud jooned aeglaselt kokku vajuvad. Pannakse kuumalt purki, lastakse jahtuda ja kaetakse siis õhukindlalt. Hallituse ärahoidmiseks on soovitav katta parafiinipaberiga või valada hangunud vôiiele pääle sula parafiini.

467. Tomati keedis.

Tomateid	200	g
Suhkrut	200	g
Vett	² / ₃	klaasi

Rohelised tomatid pestakse ja lõigatakse neljaks ehk kuueks tükiks. Siis keedetakse suhkrust ja veest siirup, millesse pannakse tomati tükid ning keedetakse kuni läbipaistvaks muutuvad. Valatakse kuumalt purki ja teisel päeval seotakse purgid pealt kinni.

468. Soolatud tomatid.

Ilusad punased tomatid pestakse puhtaks ja laotakse purki ning valatakse keedetud ja jahutatud sool-vesi peale. Soovikorral võib tomati kihtide vahele panna sõstra lehti. Soolvee valmistamiseks võetakse 3 liitrit vett ja 200—250 g soola.

469. Tomatid äädikas.

Väiksed valminud tomatid pestakse puhtaks, torgatakse puutükiga mõned augud sisse ja laotakse purki, iga korra vahele soola riputades ning lastakse seista kolm päeva. Siis pestakse uuesti puhtaks, kuivatatakse ja laotakse uuesti purki ning valatakse peale keedetud ja jahutatud äädikalahu, mille järele purk pealt tsellofaanpaberiga kinni kaetakse. Äädikalahu valmistatakse järgmiselt: $\frac{1}{2}$ klaasi veiniäädikat, $\frac{1}{2}$ klaasi vett, $\frac{1}{2}$ supilusikat suhkrut ja 2—3 pipratera.

470. Kõrvitsa-õuna marmelaad.

1 kg kõrvitsaputru, 1 kg õunaputru ja 2 kg suhkrut segatakse ning lastakse umbes öö-päeva seista. Seda segu keedetakse väiksel tules alaliselt segades, kuni ta muutub paksuks, läikivaks ja äärest lahti lööduks. Siis sulatatakse umbes 14—15 lehte valget kalaliimi kuumas võimalikult väheses vees ja segatakse juurde. Nüüd valatakse segu mingile lamedale anumale, mis enne mageda võiga määritud, ja lastakse paar päeva hanguda. Selle järele lõigatakse tükkideks, tehakse suhkruga kokku ning hää marmelaad on valmis.

471. Maasikamarmelaad.

Võetakse 1 kg värskelt korjatud maasikaid, keedetakse $\frac{1}{2}$ tundi, lisandatakse $\frac{1}{2}$ kg suhkrut ning keedetakse uuesti pool tundi, mille järele marmelaad on valmis. Soovitav on 1 kg maasikaile lisandada umbes üks õlleklaasitäis valgeid sõstraid. See teeb marmelaadi maitsevamaks.

472. Kõrvitsasalat.

Umbes 1 1/2 kg kõrvitsatükke kupatatakse nõrgas sool- ja äädikavees mõni minut ja valatakse nad riidele nõrguma. Siis võetakse umbes 1 liiter keskmise kõvadusega äädikat, 1/2 kg suhkrut, 10—15 nelki ja natuke kaneeli, keedetakse need läbi, pannakse sesse vedelikku esmalt pool osa kõrvitsatükke ja keedetakse, kuni nad muutuvad läbipaistvaks. Siis võetakse need kõrvitsatükid välja, pannakse teine osa kõrvitsatükke samasse vedelikku ja keedetakse samuti. Kui kõrvitsatükid on läbi keedetud, pannakse nad purki ja valatakse vedelik, milles neid keedeti, jahutatult pääle.

473. Karamelli valmistamine.

Rõõska koort	1 klaasitäis
Suhkrut	1 1/4 ”
Kakaod	1/4 ”
Siirupit	2/3 ”
Vaniliinsuhkrut	1 teelusikatäis

Kõige esmalt sulatatakse eeltähendatud suhkru kogust umbes 1/2 klaasi tulel panni pääl pruuniks ja lisatakse see siis ühes ülejäänud sulatamata suhkru, kakao, siirupi ja vaniliiniga rõõsa koore hulka ning keedetakse umbes 1/2 tundi, s o kuni tilk seda sulatist, külma vette tilgutatud, kohe kõvaks tõmbub. Võetakse tulelt ja valatakse lamedale anumale, mis enne mageda võiga määritud, et segu külge ei hanguks. Kui segu veel täiesti kõvaks pole hangunud, lõigatakse soovitavad tükid.

474. Koorekompvekid.

Võetakse 1 teeklaasitäis rõõska koort, sama palju suhkrut, natuke vaniljet ja mandleid (mandlid tehakse peeneks) ning keedetakse väiksel tulel, kuni paksuks läheb ja katla küljest lahti lööb. Siis valatakse lamedale anumale, mis enne mageda võiga määritud, lastakse hanguda ning lõigatakse soovitavateks tükkideks.

475. Rõõsakoore venised.

3 klaasi rõõska koort aetakse keema ja lisandatakse 500 g suhkrut ning maitse järele natuke vaniljet ja keedetakse, kuni segu venima hakkab. Siis võetakse tulelt ja valatakse mageda võiga määratud lamedale anumale. Jahtumise järele lõigatakse soovitavateks tükkideks

476. Schokolaadi venised

valmistatakse samuti kui rõõsakoore venisedki, ainult lisandatakse keetmise ajal 100 g peenikeseks tehtud šokolaadi.

477. Suurte pühade koogid.

Rõõsakoore võid	200 g
Suhkrut	3½ klaasi
6 muna	
Kakaod	1 supilusikatäis
Kardamomi	1 „
Magusaid mandleid	3 „
Saiajahu tarvilik osa.	

Või, suhkur ja munad klopitakse vahule ja lisandatakse kakao, kaneel, kardamom ja mandlid ning jahu niipalju, et saaks paras taigen. Maitseks võib lisandada veel mõni tilk nelki. Nüüd tehakse taignast soovitavas suuruses koogikesed, määratakse vahule klopitud munaga, riputatakse suhkrut ning soovikorral ka peenendatud mandleid ja küpsetatakse ahjus.

478. Lihtne pühade pasha.

Hääd kohupiima	1600 g
Hääd võid	100—200 g
Haput koort	1 klaas
Soola	1 teelusikas
Suhkrut	1 klaas
Vaniljet	½ kauna
Mune	4 paari

Kohupiim hõõrutakse läbi sõela, lisatakse juurde hapukoor, sulatatud või, sool, suhkruga segamini tam-

bitud vanilje, suhkur ja munad, mis enne vahule löödud. Segatakse kõik hästi segi ja pannakse puust vormi, millele enne märg riie sisse pandud. Vorm pannakse hästi täis, kerge vajutis peale ja lastakse seista umbes üks päev, mille järele lüüakse vormist välja ja pasha on valmis. Kui puust vormi ei ole, võib tarvitada ka lillepotti, millel auk põhjas. Pott pestakse kuuma veega puhtaks, pannakse märg riie sisse ja tarvitatakse kui vormi.

479. Öunalumi.

Hapu õunu	10 tükki
Munavalgeid	3 „
Suhkrut	1 klaas

Õunad küpsetatakse ahjus pehmeks, hõõrutakse läbi sõela, lastakse juurde vahulelöödud munavalged ja klopitakse vahuvitsa või puulusika abil kõvaks vahuks ning kallatakse vaagnale.

480. Väga odavad ja hääd koogid.

Võetakse 3 muna ja üks klaas suhkrut ning klopitakse vahule. Siis lisandatakse natuke vaniliinpulbrit ja saiajahu, et saaks paras taigen, ja küpsetatakse koogid.

481. Kaerajahu koogid.

Kaerajahu	1½ kg
Suhkrut	600 g
Võid	600 g
Vett	1 õlleklaasitäis
Küpsetuspulbrit	3 supilusikatäit

Esmalt sulatatakse suhkur soojas vees ja siis klopitakse või vahule. Vahuleklopitud võile lisandatakse sulatatud suhkur ja kõik teised ained, segatakse hästi segamini ja sõtkutakse paras taigen, millel lastakse seista umbes 1 tund. Siis tehakse õhukesed koogid ja küpsetatakse.

482. Puuviljaädika valmistamine.

Puhastatud puuvilja koored pannakse anumasse, valatakse vett pääle ning lastakse 2—3 nädalat vajutise all seista. Siis kurnatakse läbi ja hää puuviljaädikas on valmis.

483. Odav ja hää magussöök.

Porgandeid	1 liiter
Vett	2 liitrit
Pohlamoosi	1 klaas
Kartulijahu	4 supilusikatäit
Suhkrut maitse järele	

Porgandid lõigatakse väikesteks tükkideks ja keedetakse vees pehmeks, kuhu lisandatakse pohlamoos ja maitse järele suhkrut ning lastakse keeda. Siis segatakse kartulijahu vähese külma veega lisandatakse keedisele, lastakse veelkord keema tõusta ning odav magussöök on valmis.

484. Kihisev pulber.

Viinakivihapet (Acid. tartaric.)	2 g
Söögisoodat	2 ¹ / ₂ g

Segatakse hästi ja saadakse pulber, mis veega segades valmistab kihiseva joogi. Võib ka toimida järgmiselt: Klaasis vees sulatatakse esmalt maitse järele suhkrut, lisatakse siis vette umbes noatsatäis viinakivihapet ning umbes sama palju soodat, segatakse ja juuakse otsekohe.

485. Limonaadi pulber.

Sidruni ekstrakti	1 supilusikatäis
Peenikest suhkrut	400 g
Sidrunihapet	13 g

Suhkur tehakse peenikeseks nagu jahu, raputatakse mõnele lamedale nõule ühetasaselt laiali ning pritsitakse siis sidruni-ekstrakt suhkrusse. Kui suhkur on imenud ekstrakti endasse, lisandatakse sidrunihape, segatakse hoolikalt ning väga hää karastava joogi pul-

ber on valmis. Üks teelusikas seda pulbrit klaasileveele on paras, et saada limonaadi.

486. Kūpsetamispulber.

Kūpsetamise puhul võib pärmi asemel tarvitada väga hāāde tagajārgedega jārgmist kūpsetamispulbrit:

Kremotartarit	10 g
Sōōgisoodat	10 g
Maisitārklist	10 g

Esimesed kaks ainet tehakse esmalt veidi soojaks, lisandatakse siis tārklis ja segatakse hāasti.

487. Tooreste mustikate alalhoidmine.

Terved ja puhastatud mustikad pannakse pudelisse, valatakse vesi peale, milles on lahustatud 1—1½ g bensolhaput-naatriumi. Siis korgitakse pudelid kōvasti kinni.

488. Punaste sōstrate alalhoidmine.

Valminud puhtad ja kuivad punased sōstrad pannakse pudelitesse ja pudelid korgitakse ning lakitakse kinni.

489. Vabarnate alalhoidmine.

Terved puhastatud vabarnad pannakse pudelitesse ja valatakse peale keedetud jahtunud vesi, milles lahustatud 1—1½ g bensolhaput-naatriumi. Pudelid korgitakse ja lakitakse kōvasti kinni.

490. Vōilt kibeda maitse eemaldamine.

Vōi pestakse külma veega, millesse vāhe natroni on sulatatud. Ka soovitakse vōid pesta esmalt kange āādikaveega, siis vārske külma veega lābi sōtkuda ja lõpuks vāhe soola juurde lisada.

491. Munavalge lāheb kiirelt vahule,

kui vedelasse munavalgesse natukene sidrunimahla lisatakse.

492. Eht kohvi.

Rukkeid	1 osa
Nisu	1 osa
Ube	1/2 osa
Sigureid	1/2 osa

Kõik need ained küpsetatakse eraldi ja jahvatatakse. Jahvatatud kohvile segatakse juurde natukene kakaopulbrit. See annab kohvile hea maitse.

493. Häa suuloputamise vesi.

Apelsiinikoored lõigatakse peeneks, pannakse pudelisse, valatakse puhast piiritust pääle, korgitakse kinni ja lastakse mõni nädal pimedas kohas seista. Siis valatakse vedelik läbi sõela teise pudelisse ja hoitakse alal. 10—15 tilka seda vedelikku tassi vee peale, annab hea suuloputamise vee.

494. Kakao maitse parandamine

Kui kakaole veidi soola lisandada, siis maitseb ta palju parem.

495. Häa jook.

Harilikku söögisoodat	2 osa
Viinakivihapet	3 osa
Peenikest suhkrut	5 osa

Segatakse kõik ja pannakse vette, millest saadakse karastav häa jook.

496. Häa leivavesi.

Leiva tükikesed kuivatatakse panni peal ahjus pruuniks, pannakse anumasse ja valatakse keev vesi peale ning lastakse vähe aega seista. Siis kurnatakse läbi sõela, lisatakse juurde suhkrut ja sidrunimahla, liitri vee peale umbes 2 supilusikatäit suhkrut ja üks sidrun.

497. Väga häa tee.

Korjatakse noored maasika, vabarna, põldmuraka

ja kirsilehed, kõiki ühepalju ja lisatakse mõned roosilehed juurde. Kuivatatakse päikese varjulises, kuid kuivas kohas. Segatakse siis hästi segi ja pannakse plekknõusse alalhoiuks. Seda teed tuleb keeta.

498. Tolmsuhkru valmistamine.

Harilik peenike suhkur pannakse kotikesse ja kuumutatakse kuuma triikrauaga kuni suhkur muutub tolmpreeneks.

499. Sidrunimahla saab alalhoida

kui väljapressitud mahl aetakse kord keema ja pannakse pudelisse ning hoitakse kinnikorgitult alal jahe-
das kohas.

500. Rabarberi jook.

Rabarberi varred lõigatakse katki ja lastakse vees sidruni koorte ja tarvilise hulga suhkruga umbes $\frac{1}{2}$ tundi keeda. Siis kurnatakse läbi sõela ja jahutatakse ning pannakse soovikorral veel mõnd maitseainet juurde ja karastav hää jook on valmis.

Sisujuhataja

(Numbrid tähendavad järjekorra numbreid)

I Mitmesuguseid majapidamises hädatarvilikke vahendeid ja juhatusi.

A

Aiapostid peavad 20—25 a. vastu	1
Akende kinnikülmamise vastu	36
Ahju kuumuse proovimine	49
Aiateede puhashoidmine rohust	64

H

Hää, odav vesivärv	8
Halvaksläinud või tegemine kõlvuliseks	26
Hobuse ussirohi	96
Hobusekapjade võie	97
Hobuste jõurohi	94

E

Elavate lillede hoidmine	71
------------------------------------	----

J I

Jäälilledega aknaklaas	31
Ilmanäitaja	37
Igavene öölamp	38
Jalad ei karda külma	106

K

Kööed peavad mädanemisele kaua vastu	4
Kuidas petrooleumi lambi valgust suurendada	5
Kanamunade värskuse proovimine	23
Kanamunad seisavad 6—7 kuud värsked	24
Kanade munemist suurendada	25
Kirjaümbrikku ei saa auruga võtta lahti	30

Kuidas värsket toaseina teha kuivaks	32
Kuidas kütteainega kokkuhoidlik olla	40
Kas korter kuiv või niiske	41
Kuivatatud taimede loomuliku värvi alalhoidmine	47
Kohvi- ja sigurijahu äratundmine	55
Kaevuvee parandamine	59
Kunstmarmori valmistamine	61
Kerge nugade teritamise viis	62
Kapsausside vastu	68
Karusmarja jahukaste vastu	65
Kuidas talvel saada õitsevaid oksid	70
Kuidas lillesid lõigata, et nad seisaksid kaua värsked	72
Kalgi vee pehmendamine	77
Kuidas hapukapsaid hoida hääd	85
Kõva leiva tegemine värskeks	86
Kuidas piim seisab paar nädalat värskel	89
Kuidas teha parajas kanguses soolvett	91
Kui lehm lüpsa ei lase	93
Kuidas kärje mesilasi vaigistada	99
Kartuleid hoida mädanemise eest	103
Kuidas külma ilmaga kartuleid vedada	105
Kõrbenud piima lõhna kaotamine	110
Kerkinud taigna päästmine	113
Kerge abinõu pudeli tühjendamiseks	111

L

Linaseriide veekindlaks tegemine	18
Laastukatused teha tulekindlaks	21
Liha kaua värskel hoidmine	83
Loomade kõõmetamise vastu	92
Lambiklaasid ei karda külmavett ja peavad kaua vastu	101
Loomade rammu- ja jõupulber	102
Lihigne abinõu pudeli soovitatavast kohast katkilõikamiseks	108
Lõhkiste kanamunade keetmine	109

M

Must läikiv värv raud- ja terasasjadele	11
Majakrohvi	12
Majaseina käsna hävitamine	33
Muti kaotamine	69
Mee võltsimise tundmine	79
Mesilaste nõelamise vastu	80

N

Niiske sahvri kuivaks tegemine	34
Näopilt uuriklaasile	39
Ninna sattunud asjakeste väljavõtmine	57
Naha alla sattunud pinna ilmavaluta väljavõtmine	56

Odav õlivärv	6
------------------------	---

O

P

Puu hoidmine mädanemisest	3
Petrooleumi lambi valguse suurendamine	5
Piimast värvi valmistamine	7
Peenikeste lõhekestega ja praolest. puupinna parandam.	22
Padade sinetamise kaotamine	51
Põllutööriistade hoidmine roostetamisest	54
Puumassi valmistamine	60
Prilliklaaside hoidmine udustamisest	63
Pookvaha	78
Piim ei kee üle	90
Petrooleumi lamp tarvitab poolvähem petrooleumi	27
Peru hobune	95
Paber ei põle	107
Pärmi proovimine	100
Pudeli tühjendamiseks kerge abinõu	111
Põranda värv ei kleepu	114
Puu, riide ja paberi tulekindlaks tegemine	116

R

Roostetanud mutri lahtitegemine	52
---	----

S

Sindel katused peavad ligi 100 a. vastu	2
Siidisukad peavad kaua vastu	43
Siidiriide hoidmine	58
Sibulasorti lillede kiirendamine õitsmisele	75
Sitke liha pehmeks keetmine	82
Sooja leiba saab hästi lõigata	87
Soolast sööki magedaks teha	88
Salakiri munal	115

T

Tulekindel puuvärv	10
Toaõhu puhastamine	13
Toaõhu värskendamine	15
Tulekindel riie	6
Tulekindel puu	20
Talvel aknaklaaside külmamise ärahoidmine	35
Toore puu hoidmine lõhkemisest	46
Teemasina puhastamine kivist	50
Terasest riistade hoidmine roostetamisest	53
Toalillede väetis	73
Toalillede värskendusvesi	74

U

Uksehinged ei kisenda	29
Uute lillepottide tarvitamisele ettevalmistamine	45
Usside eemaldamine tikerberi põõsastest	67
Usside kaotamine lillepottidest	76

V

Veele ja niiskusele vastupidav värv	9
Veekindel riie	17
Vihmakindel riie	19
Väikest sõrmust suurendada	28
Vanad kuivanud korgid	42
Villase riide veekindlaks tegemine	48
Vorstide ja sinkide hoidmine hallitusest	84
Väga hää viljapuude väetis	98
Vanade kartulite maigu parandamine	104

Õ

Õhu puhastamine haigetoas	14
Õige õhukesele riidele kaunistuste õmblemine	44
Õunapuude kaitse	66
Õunte alalhoidmine	81

II Pesupesemisvahendeid.

E

Ehtne pesuline terades	124
----------------------------------	-----

K

Kerge pesupesemisviis	117
Kollaseks läinud pesu valgeks pesemine	118
Kirjupesu pesemine	119
Käte lõhenemisest hoidmine	123

L

Läiketärklis	126, 127, 128
------------------------	---------------

M

Musliini pesemine	121
Meeste kõvakraede triikimine	130

P

Pesu hoidmine külmamisest	122
-------------------------------------	-----

Pesusine lehtedes	125
Pruuniks kõrbenud kohtade triikimine	129

V

Villaseriide pesemine ja seep	120
---	-----

III Saapanaha ja kummikalosside puhastamise vahendeid.

E

Ehtne saapa läikelakk	146
---------------------------------	-----

G

Glütseriin-läikeviks	135
--------------------------------	-----

K

Kroom-, shavroo- ja shevrettnahka pehmekstegev võie	142
Kullakarvaline nahalakk	144

L

Lihtne abinõu saapan. pehmeks ja veekindl. tegem.	139, 140
Läikelakk kummi kalossidele	149

N

Nahaapretuur	147
------------------------	-----

O

Odav saapaläike võie	150
--------------------------------	-----

R

Riidest kingade lakk	143
--------------------------------	-----

S

Saapa läikekreem (must)	131, 132
Shavroonaha lakk	146
Saapatallad peavad 3 korda kauem vastu	141

V

Värviline saapakreem	133, 134
Väga odav saapanaha määre	136, 137
Väga odav ja lihtne veesaabaste ja hobuseriistade määre	138
Väga odav ja hää lakknaha võie	148

IV Riidest, paberilt ja puult plekkide kaotamise vahendeid.

G	
Glaseekindaid puhastada	151
H	
Hallituse plekid riidest	175
Hobusevahu plekid kaovad	177
Heeringa plekid kaovad	222, 178
J	
Joodiplekkide väljavõtmine riidest	192
K	
Kummimantlist plekkide väljavõtmine	157
Kõigi plekkide väljavõtmise vahend	158
Kohviplekid laudlinadest kaovad	186
Kohvi-, shokolaadi- ja teeplekid	187
Kollaste klaveriklahvide puhastamine	219
L	
Läikekohad meesterahva riietest	154
Lambanahast kasukakarva puhastamine	159
Lubja- ja leheliseplekid	212
M	
Mustade siidipaelade puhastamine	213
P	
Põrgukiviplekid	162
Petrooleumiplekid riidest ja paberilt kaovad	172
Piirituseplekid poleeritud asjadelt	185
Puuvilja: õunte-, marjade- ja punaseviina plekkide väljav.	188
Puu- ja taimevõi plekkide väljavõtmine	195
Punase veiniplekid riidest	190
Piimaplekkide väljavõtmine	196
Pigi-, õli- ja rasvapekid	208
Plüüshmööbli puhastamine	215
Põrandavaipade puhastamine	216
Pehmete viltkaabude puhastamine	217
Punase tindiplekid	221
R	
Roosteplekkide väljavõtmine	180, 181, 182, 183

Rohu-, marja- ja punase tindiplekid	194
Rasvuplekid	197

S

Seemisnahksete kinnaste puhastamine	160
Sidrunihappe plekkid	173
Steariin- ja vahuplekid sammetist, plüüshist ja riidest	205, 206
Steariinplekkide väljavõtmine mööblikalevist	214

T

Tindiplekid kõige õrnemast riidest	163
Tindiplekid villasest riidest ja vaipadest	164
Tindiplekid valgest pesust	165
Tindiplekid villasest riidest	166
Tindiplekkide väljavõtmine paberist	168, 169, 170
Tindiplekid puu seest	171
Tolmu- ja muduplekid riidest	179
Tökati-, rasva-, õli-, või- jne. plekid	198, 201
Tõrvaplekkide väljavõtmine musliinist	199
Tapetist õliplekkide väijavõtmine	207

V

Valkjashalli ja teiste sarnaste villaste riiete puhastam.	153
Valgete flanelltekkide puhastamine	155
Valgete karusnahkade puhastamine	156
Vereplekid	176
Veiniplekid	193
Valgete viltkübarate puhastamine	161, 218
Valgest pesust punase riidevärviplekkide väljavõtmine	191
Värnitsa- ja tärpentiinisegu plekkide väljavõtmine	200
Vaigu-, vaha-, tõrva- ja rasvuplekid	202
Vankrimäärdeplekid	203, 204
Vahariide puhastamine	220
Värnitsaplekid	223

Ü

Ülikondade puhastamine	152
----------------------------------	-----

Ä

Äädika- ja muud hapud plekid	174
--	-----

Õ

Õunte-, marjade-, veini- jne. plekid	184, 189
Õlivärvi- ja rasvuplekid	209, 210, 211

V Metall- ja klaasasjade puhastamise vahendeid

A	
Alumiiniumnõude puhastamine	249
G	
Gipsist kujude puhastamine	234
H	
Haisvate pudelite puhastamine	226
Hõbeasjade puhastamine	244
K	
Kopitanud lõhn pudeliteist ja keedupottidest kaob	228
L	
Lampide puhastamine	235
M	
Marmori puhastamine	233
Metallasjade puhastamine	250
N	
Nugade- ja kahvlite puhastamine	230, 240
Nikeldatud ja pronksitud asjade puhastamine	243
P	
Peenik. raud- ja terasasjade puhastamine	230
Pronksasjade puhastamine	248
Pudelite puhastamine	229
Pehkinud lõhn puuanumatest	236
Pudeleid ja puuanumaid petrooleumi lõhnast puhastada	237
Plekkpangede ja teiste sarnaste asjade puhastamine	238
Pärlmutri puhastamine	251
R	
Rasvaste pudelite puhastamine	227
Roostetanud asjade puhastamine	231, 232
T	
Teekannu puhastamine teepärast	241
V	
Värviga kokkukuivanud aknaklaaside puhastamine	224
Vasepuhastuse vedelik	245
Vasknõude puhastamine	246, 247
Õ	
Õlivärvijätiste puhastamine	22

VI Mööbli puhastamisevahendeid.

L

Lihtne vana poleeri uuendamine 255

M

Mööbli poleervedelik 252

Mööbli poleerpasta 256

Mattläike polituur mööblile 258

P

Poleeritud mööblist plekkide väljavõtmine 253

V

Vana poleeri uuendamine 254

Veeplekid poleeritud laualt kaovad 257

VII Seepe

E

Ehtne kollane seep 265

H

Hää valge seep 261

Hammaste puhastamise seep 270

I

Iludusseep 269

K

Kuidas keeta hästi vahutavat seepi 262

Kookusseep 263

Kartul seebi asemel 271

Kanamunade seep 272

L

Lihtne seep 259

M

Mandliseep 268

P

Petrooleumiseep 267

S

Seebipäraseep 260

T

Tärpentiiniseep 266

V

Valge tualettseep 264

VIII Mitmesuguseid kleepimis- ja parandamis- vahendeid.

A

Ahjupragude kitt 274

H

Hää paberiliim 278

K

Kõva ja vastupidav liim 275

Klaasi- ja portselani liimimine 282

Kitt kivinõudele 283

Klaas- ja portselanasjade lõhede kitt 284

Klaasi või portselani metalliga ja puuga kokkukittimine 285

Kuidas lampisid ruttu ja kõvasti kittida 289

Kunstlik gummi-araabikum 291

Kummiliim 292, 293

L

Luu kleepimine teistele asjadele 286

Lambipesa kittimine aluse külge 298

P

Põrandapragude kitt 273

Paberit klaasi peale kleepida 277

Paberi kleepimine papile, puule ja kivile 279

Puu-, klaas- ja portselaniliim 281

Pääst väljatulnud nugade parandamine 287

Pudelisuud õhukindlalt sulgeda 294

R

Rauast, malmist jne. padade ja kastrulite kitt 283

T

Tule- ja veekindel portselaan- ja klasasjade kitt 280

V

Veekindel liim	276
--------------------------	-----

IX Kodumaa taimedega värvimine.**H**

Hallikaspruun värv	296
------------------------------	-----

K

Kaselehekollane värv	298
--------------------------------	-----

P

Pruun värv	299
----------------------	-----

R

Roheline värv	300
-------------------------	-----

S

Sibulakollane värv	295
------------------------------	-----

T

Tumepruun värv	297
--------------------------	-----

X Kodumaa taimedest arstirohud**K**

Kask	309
Köömned	315
Kummel	316
" oirohi	317
Kalmus	319
Kadak	318

M

Mänd	314
----------------	-----

N

Nõges	313
-----------------	-----

O

Orashein	307
--------------------	-----

P

Pärn	311
Palderjaan	312

R

Raudrohi	305
--------------------	-----

T

Teeleht	302
Takjas	306
Tamm	310

U

Ubaleht	304
-------------------	-----

V

Võilill	303
-------------------	-----

Ü

Üheksamehevägi (üheksavägine)	301
---	-----

XI Prussakate, putukate, lutikate, hiirte, rottide jne. hävitamisevahendeid.

K

Kärbseliimi paber	320
Kärbeste surm	322, 323
Kärbeste ja söödikute eemalepeletamine loomadelt	325
Kirpude vastu odav ja lihtne abinõu	326
Koide vastu	327
Kilkide vastu	339

L

Lutikate vastu	336
--------------------------	-----

N

Näonaha kaitsemine kärbeste ja sääskede hammustam.	314
--	-----

P

Põrandapragudest kirpude hävitamine	337
Puukoide hävitamine	321
Prussakate vastu	328—330, 338

R

Rottide hävitamine 341—344

S

Sea-, vasika- ja lehmataide vastu 340

XII. Tinte, pliiatseid ja kirjalakke.

H

Hiilgav tint 355

J

Joonistussüsi 368

K

Klaasile kirjutamise tint 353

Kiri kaob paberilt 7—8 päeva pärast 305

Keemilised tindi pliiatsid 363

Klaasile kirjutuse pliiatsid 364—367

Kirjutusmasinalindi värv 371

Kirjalakk 373

P

Punase tindi pulber 350

Plekile kirjutuse tint 352

S

Sini-must tindipulber 348, 349

Salatindid 356—360

Sinine templivärv 370

Shapirograaf 372

T

Tint — must, punane, sinine 345—347

Tsingile kirjutuse tint 351

Tselluloidile kirjutuse tint 354

Tusch 362

Templipadi, mis kunagi ei kuiva 369

V

Vees loetava kirja tint 357

Veega kirjutamise sulg 361

XIII Mõningaid tervishoidlikke nõuandeid

F

Fosfori põletushaavade vastu 388

H

Hambavalu vastu 378

Hääle äraoleku puhul 399

J

Jooksva- ja erguvalu puhul 376

Jalgade higistamise vastu 392—394

K

Kõhnuse vastu odav vahend 380

Külmanud käte ravi 384

Külmamuhkude vastu 385

Käte külmetamise vastu 386

Kõhuvalu vastu 397

Kõha vastu 398, 400

Kurgupalaviku puhul 401

L

Lahtise kõhu vastu 396

N

Nahahaiguse vastu ja keha värskendamiseks 379

Ninast verejooksu vaigistamine 391

Nohu vastu 395

P

Päävalu vastu 377

Paisete ravi 381

Põletatud haavad 387

S

Sammaspoole ravi 382, 383

U

Unepuuduse vastu 389

V

Verejooksu vaigistamine 390

XIV Mitmesuguseid kosmeetilisi vahendeid.

E

Enneaegsete näokortsude vastu 426

G

Goldkreemid 423, 424

H

Huulte lõhkemise vastu 430

Hambakivi vastu 432

Hambapulber, hambapasta 433, 437

J I

Juuste värv 406

Juuste halliksmineku ja mahalangemise vastu 407

Juuste kasvu edendav õli 403

Ihunahka pehmendav võie 427

Ilusad valged, pehmed käed 441

Ilma valuta konnasilma kaotamine 445

Jala vesivillide vastu 446

K

Karedete ja lõhkenud käte ravi 428, 444

Käte puhastamine 440

Käsnade-soolatüügaste kaotamine 443

Konnasilmade rohi 444, 445

Kampferõli, -piiritus, -salv 447—449

L

Lõhnavesi 403

Lõhnaõli kodumaa õitest 404

M

Metsalõhnavesi 402

N

Näopuuder 411

Näoilu alalhoidmine 418

Näonahk õrnajumeliseks 420

Näonaha värskendamine 421

Näonahale puhas, ilus jume 422

Näokortsude kreem 425

Ninapunetuse vastu 429

P

Peakõõmetuse vastu 409, 410

Päevituse vastu	417
Pehme, valge näonahk	419

S

Suitsetamispaper	405
Siidilusad ja pehmed silmakulmud	431
Suupuhastusvesi	438
Sõrmeküünte poleerimine	439

T

Teeretähtede kaotamine	412—414
----------------------------------	---------

V

Vistrikkude vastu	415—416
-----------------------------	---------

XV Mitmesuguseid jooke, siirupeid, taimevõisid, marmelaade, kompvekke ja kooke.

H

Hää jook	495
--------------------	-----

K

Kasulik ja kosutav tervisejook	450, 451
Kadakakasvude ja kõõmnetee	457
Kuremariin-siirup	459
Kirsimarjade siirup	462
Kõrvitsa-õuna või	466
Kõrvitsa-õuna marmelaad	470
Kõrvitsa salat	472
Karamelli valmistamine	473
Koorekompvekid	474
Koogid, odavad ja hääd	480
Kaerajahu koogid	481
Kihisev pulber	484
Küpsetusepulber	486
Kohvi, väga hää	492
Kakao maitse parandamine	494

L

Limonaadi pulber	485
Leivavesi, väga hää	496

M

Mustasõstra siirup	460
Mustikate alalhoidmine	487
Munavalge läheb kiirelt vahule	491
Maasikamors	464

Maasikamarmelaad	471
Magussöök (odav ja hää)	483

P

Puuvilja äädika valmistamine	482
Porganditee	453
Pühade pasha	478
Punaste sõstrate alalhoidmine	488

R

Ristikheinaõite tee	455
Rõõsakoore venised	475
Rabarberi alalhoidmine	452
Rabarberi mahl	454
Rabarberi jook	500

S

Sidrunikvass	418
Sireliõie tee	456
Sidrunisiirup	462
Shokolaadi venised	476
Suurte pühade koogid	477
Suuloputamise vesi	493
Sidrunimahla alalhoidmine	499

T

Tomati keedis	467
Tomatid soolatult	468
Tomatid äädikas	469
Tee, väga hää	497
Tolmsuhkru valmistamine	498

V

Vabarnasiirup	461
Vabarnate alalhoidmine	489
Võilt kibeda maitse eemaldamine	490

Õ

Õuna-porgandi või	465
Õunalumi	479

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1-04-01064

Ar 933

Põld